[illegible] …ఇతి॥ [illegible] …జశతత్త్వాన్నిరూప్యంతే

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఋ. తద్వృత్తం చ దుష్టమితరాం గాం తదన్యత్ర అతైవ ... యము సంశ్రయితాన్యదివసేష్వతి తత్రాసమయితిపదం

॥న॥సా॥ అసమయితి నిష్ఠరాం ర్వతాదిరూపత్వసంబంధిత్వాగసమయితత్త్వరగా ... త్రిపరస్పత్వేన రమాః త్రిరావు ॥నిరుక్తి॥

[illegible]

౧ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
౨ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

౪ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

గా॥గా॥హా॥ [uncertain]

[illegible] ॥నిరుక్తి॥ [uncertain]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

౨౫॥ పం॥

౬

॥ నిరుక్తమ్

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

గాన॥సోమ

౮

[illegible]

॥నిరుక్తి॥

జ్ఞాన

విభూతిః అగ్నేశ్చ తత్త్వమితి వ తత్త్వత్వమర్థః ఆ ద్వస్త్వవి వ వాద పృష్టే హి తుంపష్గా త్వమితి ప్రాహుః శ్రీశివాం [illegible] నమః శివాయ
అంగమువివక్షితం   మణిః [illegible] సర్వ్వసువితి ప్రతి సంధర తత్త్వం తత్త్వం [illegible] సదసుమితి
ప్రతి సంధరం తత్త్వం వా. హి తత్త్వ [illegible] సత్త్వం శ్రీరామ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

॥సా॥జా॥ ॥నిరుక్తి॥

౧౦

ప్రాప్తాయాః। ఏవం చేత్తాదృశ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

రమస్యరమస్త్రిపాఠా.

దరం బ్రాహ్మణ [illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

౧౧

॥ప్రకారతావిశిష్టప్రకారతాదావివిధ [illegible] తాద్రూప్యేణ రజతత్వప్రకారకం [illegible]
ప్రసిద్ధం ప్రదమం [illegible] తద్రూపావచ్ఛిన్న [illegible] విశిష్టప్రకారతాదివిషయతాయాః [illegible]
విశిష్టప్రకారతా [illegible] తద్రూపావచ్ఛిన్న [illegible] ప్రకారతాదివిషయతాయాః [illegible]
విశిష్టవిషయతాయాః [illegible] విషయతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వే విశిష్టవిషయతాయాః [illegible]

॥నిరుక్తి॥

[illegible] ప్రకారతావిషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాః [illegible]
తాయాః విశిష్టవిషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతాయాః విశిష్టవిషయతాయాః [illegible]
[illegible] ప్రకారతాదివిషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాః [illegible]
[illegible] ప్రతిబంధకతాయాః [illegible] విశిష్టవిషయతాయాః [illegible]
విషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాః [illegible]
ప్రకారతాదివిషయతాయాః [illegible] విశిష్టవిషయతాయాః [illegible]
[illegible] విషయతాయాః [illegible] విశిష్టవిషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతాయాః [illegible]
[illegible] విషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతాయాః [illegible]
[illegible] విశిష్టవిషయతాయాః [illegible] ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాః [illegible]

ಜ್ಞಾನೀಯವಿಷಯತಾಸಂಧಾರ [illegible] ವಿಶಿಷ್ಟವಿಷಯತಾತ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ ಏವಂ ಸತಿ ಸಾಹಚರ್ಯಜ್ಞಾನೀಯವಿಶಿಷ್ಟವಿಷಯತಾತ್ವವ್ಯಾಪಕತಾಯಾ ಏವ ವಿವಕ್ಷಣೀಯತ್ವೇ

ತಾವತಾಪಿ ಸಂಶಯಾನ್ಯತ್ವಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಜ್ಞಾನಾನಾಸ್ಕಂದಿತತ್ವಯೋರಪ್ರವೇಶೇ ಲಾಘವಾನ್ ನ ತಾದೃಶಸ್ವರೂಪಸಂಬಂಧರೂಪಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವಪ್ರವೇಶೇ ಪಾಷಾಣಮಯತ್ವ

ಪ್ರಕಾರಕೇದಂತ್ವಾಭಾವವತ್ತಾನಿಶ್ಚಯವಿಶಿಷ್ಟಪಾಷಾಣಮಯತ್ವಾದಿವಿಶಿಷ್ಟಪರ್ವತಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಹ್ನಿವ್ಯಾಪ್ಯವಹ್ನಿಮಾನಿತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಯಾ ತದವಚ್ಛೇದಕವಿಷಯತಾಕಪಾಷಾಣಮ

ಯತ್ವಾದಿವಿಶಿಷ್ಟಪರ್ವತಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಅನತಿರಿಕ್ತವೃತ್ತಿತ್ವರೂಪಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವನಿವೇಶೇ ಚ ತಾದೃಶವಿಶಿಷ್ಟವಿಷಯತಾಯಾಃ ಪಾಷಾಣಮಯತ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನವಹ್ನ್ಯಭಾವವತ್ತಾನಿಶ್ಚ

ಯೀಯವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಸಾಧಾರಣತಯಾ ಸುಮಿತಿಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾತಿರಿಕ್ತವೃತ್ತಿತ್ವೇನಾತಿಪ್ರಸಂಗಾನವಕಾಶಾತ್ ಸಮಾನಾಧಿ ಅತಿರಿಕ್ತವೃತ್ತಿತ್ವರೂಪಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವನಿವೇಶೇ ಚ ಪಾಷಾಣಮಯತ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನವಹ್ನ್ಯ

ಭಾವವತ್ತಾಘಟಿತಸ್ವವಹ್ನಿವ್ಯಾಪ್ಯಾಭಾವವತ್ತ್ವಾದಿಮದ್ವೃತ್ತಿಜಲಾದಿವಿಶಿಷ್ಟಸ್ವತ್ವಾದಾವಿರೂಪಪಕ್ಷಸ್ಯ ಜಲವಾನ್ ವಹ್ನ್ಯಭಾವವಾನಿತ್ಯಾದಿಜ್ಞಾನಸಹಿತತ್ವೇ ಜಲವಾನ್ ಪರ್ವತ

ಇತ್ಯಾದಿಜ್ಞಾನಸ್ಯ ತಾದೃಶಜ್ಞಾನವಿಶಿಷ್ಟತಾದೃಶಜ್ಞಾನತ್ವೇನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಯಾ ತಾದೃಶಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾಯಾ ಅನ್ಯಜ್ಞಾನೀಯವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರತಿವಿಶಿಷ್ಟವೃತ್ತಿತ್ವಸ್ಯ ವಾರಣೀಯ ಜ್ಞಾ

ನವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಸ್ಯ ಸಹ ವಹ್ನಿನಿಷ್ಠಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾಯಾಮವಚ್ಛೇದಕತ್ವಾನ್ ಯತೋ ಮುಕ್ತೇಪಿ ತತ್ರಾತಿಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಂ ಜ್ಞಾನವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಸ್ಯ ವಹ್ನಿನಿಷ್ಠಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇ

ದಕತ್ವಪ್ರತಿಯೋಗಿತಾವ್ಯಾಪಕಸಾಧ್ಯಾಭಾವಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ವೇ ತದುತ್ಪತ್ತಿರೂಪಸಂಪ್ರತಿಪಕ್ಷವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ಸಾಧ್ಯಾಭಾವಾಂಶೇ ತದ್ವ್ಯಾಪಕತಾಗ್ರಹವಿಶಿಷ್ಟತದ್ವತ್ತಾಜ್ಞಾನತ್ವೇನ

ಸ್ವತಂತ್ರಸಾಧ್ಯಾಭಾವಧರ್ಮಿಕತದ್ವ್ಯಾಪಕತಾಗ್ರಹವಿಶಿಷ್ಟತದ್ವತ್ತಾಜ್ಞಾನಸಾಧಾರಣ್ಯಸ್ಯ ತೇನ [illegible] ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇಸ್ತಾದೃಶವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವೈಶಿ ಜ್ಞಾನೇ

౧౦।౫। తథాచ సన్దిగ్ధే విషయతాం సంగృహ్య యత్ర సత్త్వమష్టప్రసిద్ధిః తత్రాపి భిన్నాన్తర్భావోదేయ ఏవేతి భావః

౧౦యా ద్యత్ర విశిష్టప్రతియోగితానిరూపితా విశిష్ట

౧౪౫౯౦౧ ష్టానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాంతరే మానాభావాదుక్తవిశిష్టేతిపక్ష సాధ్యవత్త్వవిశిష్టేయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టజ్ఞానైవ వారణీయః న చ జ్ఞానత్వ యత్సాధారణ

ప్రతిబంధకతాయాః ప్రత్యక్షజ్ఞాన విషయత్వంనాతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకతావత్ తథా నదర్శితే విశిష్టఘటక ప్రత్యక్షజ్ఞాన విషయత్వ ~~యాయ~~ నను రుక్తవిశి ।।నిరుక్తి।।

౨ ష్టాత్మకతేతి నిరుక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వముక్తవిశిష్టే స్వాత్మకతమేవేతి వాచ్యం వక్ష్యమాణ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య యాదృశవిశిష్ట విషయకనిష్ఠ యత్వం ప్రతి

బంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య వివక్షణీయతయోక్తవిశిష్టవారణాసంభవాత్ న చైవముక్తసత్ప్రతిపక్షా వ్యాప్తిః తస్య ప్రతిహేతువ్యాపకతావి

శిష్టసాధ్యాభావ ప్రతిహేతువిశిష్ట పక్షాత్మక నిరుక్త విశిష్టత్వయ ఘటితత్వాదితి వాచ్యం సత్ప్రతిపక్షవిషయితా భిన్ననిరుక్త విశిష్ట [illegible] విషయతాకాన్య ప్రతీతి విషయత్వే (ఘటకతాదృశ విశిష్టత్వయు)

విశిష్టత్వం ఘటితా థాత్ తే యత్ర సత్ప్రతిపక్షాప్రసిద్ధి స్తత్ర భిన్నాంతర్భావ ఏవదేయ ఇతి సాధ్యాదిభేదేన లక్షణభేదాత్ తన్మాత్ర జ్ఞానీయ విషయతా సాధారణారూ

పేణైవ వా ప్రతిహేతువ్యాపక [illegible] విశిష్టసాధ్యాభావాది విషయతాం తాదేయా ।। న చ దర్శిత విశిష్టస్య సత్ప్రతిపక్షరూపతా న స్యాత్ స్వయత్ర అపి తు హేతుతా

వచ్ఛేదకఘటిత సాధ్యాభావాభావవత్ప్రవృత్తి మత్ప్రతిపక్షాత్మక విశిష్టస్యైవ వ్యాపక సావయవనాధికరణ్యరూప వ్యాప్తి విశిష్ట స్వాత్ తత్సంగ్రహే తద్ధర్మవ్యాపకసా

ధ్యాభావకాలీన తద్ధర్మవిశిష్టపక్షాదివ్యావృత్తిత్వస్వాదిత్వవిశేషేణ వ్యాపకతాఘటిత విశిష్ట మాత్రస్య లక్షతాయా ఏవ యుక్తత్వాత్ తథా చోక్తత్వే

యాసమపేక్ష్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాని వేశన మప్రామాణిక మితి వాచ్యం తథా ప్రకృత హేతునిష్ఠ సాధ్యవ్యాపక భూతాభావ ప్రతియోగిత్వ

వాదకతత్ [illegible] యాత్ర [illegible] ప్రతియోగితా తిరిక్త వృత్తి

ఘటితః విశేషణే యస్యాంచ తాదృశ విశిష్టాంతరం ఘటితత్వేన
ఘటితత్వమతఏవ దేశే సాధారణ్యవిరోధస్య రూపస్య విషయితాయాః పక్షధర్మతాప్రకారక హేతుమత్తాజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాయా
మేకం వస్తుతః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ ప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశాసంభవాత్ దర్శితాతిప్రసంగవారణాయ పునరుక్త విశిష్టద్వయ ఘటితత్వ
స్యైవ నివేశనీయతయా తత్ర నవపక్షవృత్తిత్వవిశిష్టతత్ప్రకృతహేతునిష్ఠసాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వమేవ సాధారణ్యం రూపం వాచ్యం పక్షవృత్తి
త్వఘటిత విశిష్ట విషయితాయాః ప్రతిబంధకజ్ఞాన సాధారణతయా ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వాత్ తాదృశస్య సాధారణ్యదేః పక్షవృత్తిత్వవిశిష్ట
ప్రకృతహేతు సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వవిశిష్ట ప్రకృతహేతురూపనిరుక్త విశిష్టద్వయఘటితతయా నిరుక్త విశిష్టద్వయఘటితత్వనివేశేపిన
సంభవతి వాచ్యం పక్షవృత్తిత్వఘటితవిశిష్టస్యైవ సాధరణ్యరూపతాయాః విరోధ్యోపి ఫలతః ప్రతిబంధయ ఏవ తదన్యత్వేన వా విరోధి విశేషణేఽ
యం న్యూనవృత్తిత్వాద్యాఘ్రాణేనాపర సంపాదనీయత్వాత్ ॥ నవ్య నతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాభావఘటితపదార్థాంతర తివ్యాప్తిః తద్వి
షయకత్వస్యాపి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వాదత ఆహ విశేషణే యంవెతి తాదృశలక్షణమితి శేషః తాదృశవిశిష్టేతి అనుమితి ప్రతిబంధకతాయాం
యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వమవచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నైకత్వః వ్యభిచారకత్వాద్యవచ్ఛిన్న స్వవ్యభిచారకత్వాదిరూపతాదృశరూపావచ్ఛిన్నఘటితే
త్యాదసంభవన్నిత్యతోంఽశేతి స్వావచ్ఛిన్నేతి విషయకప్రతీతి విషయతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నధర్మకం ఆతః శుద్ధవ్యభిచారాదేర్మ యత్వవిశిష్టవ్యభిచారా

೧೫॥ಸಾ೧ ವೃತ್ತಿತ್ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯೇನ ಪ್ರತೀತ ದಘಟಾದೇಃ ತತ್ತ್ವಂ ತದವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತ್ವಂ ಚಾವಚ್ಛೇದಕಾನುಮಿತಿಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾಯಾಂ ಯಾದೃಶರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನವಿಷಯಕತ್ವ ॥ನಿರುಕ್ತಿ॥
ಮವಚ್ಛೇದಕಂ ತಾದೃಶಂ ಯತ್ ತದವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕಂ ತದ್ರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕಂ ಯತ್ತದವಚ್ಛಿನ್ನತ್ವಂ
ಮಿತಿ ಸಮುದಿತಾರ್ಥಃ ಯದ್ರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನಲಕ್ಷಣಾಂ ಸಂಗಮನೀಯಂ ತದೇವ ಸ್ಫುಟಯತಿ ಅಥವೇತಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಿತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವ
ಚ್ಛೇದಕೀಭೂತಬಾಧತ್ವಾದಯಃ ತದವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕಂ ವ್ಯಭಿಚಾರಿತ್ವಾದೀತಿ ತದವಚ್ಛಿನ್ನಲಕ್ಷಣಾಂಗತಿಃ ಸಾಧ್ಯತ್ವವಿಶಿ
೧೨ ಷ್ಟವ್ಯಭಿಚಾರಿತ್ವಾದೇಃ ಸ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕವ್ಯಭಿಚಾರಿತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವಾಭಾವಾತ್
ನ ತದವಚ್ಛಿನ್ನೇತಿವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಸಾಧ್ಯತ್ವವಿಶಿಷ್ಟವ್ಯಭಿಚಾರಾದೇಶ್ಚ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾದಿನಾ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತ್ವಾತ್ ತ್ರೈವಿಧ್ಯಾತ್ಸ್ವಾ
ದತತ್ತ್ವಾದೃಶರೂಪಾಶ್ರಯದ್ವಯೋ ತದವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತ್ವೇನಾವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾಮಿವ ತಾದೃಶವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವೇನ ವಿಶೇಷಿತಂ ತತ್ತ್ವಾ
ಯತ್ವವಿಶಿಷ್ಟವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯಾಶ್ರಯಾವಿಷಯಕತ್ವಸ್ಯ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತೌ ದುರ್ಘಟತ್ವಾತ್ ತತ್ಸ್ಥಾಪ್ಯಸಾದಿತಃ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾವಿಷ
ಯಕತ್ವಮುಪೇಕ್ಷ್ಯ ಸಾಧ್ಯವನ್ನಿಷ್ಠಾವಿಷಯಕತ್ವಸ್ಯ ನಿವೇಶಃ ಸಾಧ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯವೃತ್ತಿತ್ವಸ್ಯ ತಾದೃಶಧರ್ಮವಿಶೇಷಣತ್ವೇ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದೇರಪಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಿ
ನಾ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕಪ್ರತೀತಿವಿಷಯವ್ಯಭಿಚಾರಾದ್ಯಾವರ್ತಮಾನತ್ವಾದಸಂಭವ ಇತ್ಯತಸ್ತಾದೃಶವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವೇನ ಧರ್ಮೋ ವಿಶೇಷಿತಃ॥ಪ್ರ

ವ್ಯಭಿಚಾರಾಕಾಂತಾದ್ಯಕ್ತ ಪ್ರತೀತಿ ವಿಷಯತ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾ
ಮೇಯಂ ನ ಸಾಧನವದನ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾದಿತ್ಯಾದಾವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನವಿಷಯತಾಶಾಲಿ ಪ್ರತೀತಿ ವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕಂ ಯದ್ಗಗನಾಭಾವವತ್ತ್ವಂ ಯತ್ವಾದಿತ ದಾಶ್ರಯ ವಿಷಯಕ ಪ್ರ
ತೀತ್ಯಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಾ ವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ತತ್ತದವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕತ್ವನಿವೇಶಃ ಅತ್ರ ಚ ತಾದೃಶ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರಾವಿಷಯಕ ಪ್ರತೀತಿ ವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೋಷತಾವಚ್ಛೇದಕಧರ್ಮ
ವಿಶೇಷಣತಾಪತ್ತೇಶ್ಚ ಯಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಪದಾರ್ಥತಾ ದೃಶ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರಾವಿಷಯಕತ್ವನಿವೇಶವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ಏವಂ ಚ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣ ಕಲ್ಪ ಯದ್ವಿ
ಷಯಕ ನಿಶ್ಚಯಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿಷ್ಠಂ ಯಾವತ್ತನ್ನಿಷ್ಠಂ ಲಾಘವ ತ್ವ ವಾದಿ ಧೇಯಂ ಅತ ಏವ ವ್ಯಭಿಚಾರಾವಿಷ್ಕರ್ತೃ ಧೀ ಮನಾ ಸ್ವರೂಪ ತ್ಯಾದಾ ಬಾಧಾದೇರ್ವ್ಯಭಿಚಾರಾದಿ॥
ಘಟಿತ ತಯಾ ತಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಸ್ನೇಹೇಯ ದ್ರವ್ಯಾ ಪಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕತ್ವಾಸಕ್ತಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯತಾಕತ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾವಚ್ಛೇದಕಂ ತಾದೃಶ
ರೂಪಾಂತರಾಘಟಿತ ತತ್ತ್ವಸ್ಯ ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾನ್ನ ದೋಷಃ ವ್ಯಭಿಚಾರಸ್ಯಾತ್ರ ಬಾಧ ವಿಷಯಕತ್ವಾಸ್ವಾನವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕ ವಿಷ
ಯತಾಕತ್ವೇಪಿ ತಾದೃಶ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾಂತರ್ಗತಾನಂ ತತ್ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕ ವಿಷಯ ತಾಕತ್ವಾಭಾವೇನಾತ್ರ ಬಾಧಸ್ಯ ತದ್ಘ
ಟಿತ ತ್ವೇಪಿ ನ ಕ್ಷತಿಃ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರಾ ಘಟಿತತ್ವಾತ್ ಕ್ಷತೇರಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದಿ ರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯತಾಕತ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾ
ಸಾಮಾನ್ಯಾವಚ್ಛೇದಕ ವಿಷಯತಾನಿರೂಪಕತಾವಚ್ಛೇದಕ ಸ್ವೇತರ ವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕ ಪ್ರತೀತಿ ವಿಷಯತಾವಚ್ಛೇದಕ ಸ್ವಾಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಾ ಸಂಭವಾತ್ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವ
ಮೇಯತ್ವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದಿ ದೇವ ತಥಾವಿಧ ವಿಷಯತಾನಿರೂಪಕತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ವ್ಯಭಿಚಾರತ್ವಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯಕ ಪ್ರತೀತಿ ವಿಷಯ

యాంశ్య

౧౫౫౹ యత్తావచ్ఛేదకతాభావాత్ న చ స్వస్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా సామాన్యావచ్ఛేదకవిషయితానిరూపితావచ్ఛేదకతాశ్రయ ౧౨ఱుక్త
వచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వాం యత్ర తదేవం భూతం యత్త్వం మెం యత్త్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాదిత దవచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకత్వస్వవిశిష్టే యత్వస్వదోష ఇతి వాచ్యం తథా సతి ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ ధూమవాన్ వహ్నిరిత్యాకారాబాధత్వాద్యవ
౯౪ చ్ఛిన్నపటితతావచ్ఛేదక ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్త్వాదేః స్వావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకభూతస్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్ర
తిబంధకతాసామాన్యావచ్ఛేదకవిషయితానిరూపితావచ్ఛేదక వ్యభిచారత్వకత్వాదవ్యాప్తేరుపాదేయత్వాత్ న చ స్వావచ్ఛిన్నవిషయ
త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా సామాన్యావచ్ఛేదకభూతయత్కించిద్విషయితాస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నా నిరూపితం తాదృశధర్మావచ్ఛిన్నవిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్కించిత్ స్వవిశిష్టత్వమేవ అవచ్ఛేదకలక్షణే తత్ర మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతాయాః తద్వ్యభిచారత్వాద్యవచ్ఛిన్ననిరూపితవిషయితాయా మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాద్యవచ్ఛిన్ననిరూ
పితత్వేన స్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వాన్న స్వస్వత్వేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వే దోషస్య దేశాంతరా
దాతుమశక్యత్వాత్ వ్యభిచారత్వాదివిశిష్టవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యావచ్ఛేదకీ యాయాః స్వాత్మవిషయితా యత

౨ వ్యభిచారాదివిశిష్టానిరూపితత్వసంబంధావాత్ తాదృశవిషయతాయాం యాదృశధర్మ(విశిష్టనిరూపిత[illegible]త్వం మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచా
రత్వాదేరేవ తాదృశత్వాత్తదవచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకవ్యభిచారత్వాదేః స్వపదేనోపాదానం తు ఉభయకృతార్థమితి ద్యో
ష్యః। అథవా యద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాత్వం యద్ధర్మావచ్ఛిన్ననిరూ వ్యభినిరూపితవి షయతాకవిశి ష్టనిరూపిత
పితత్వవ్యాప్యం తద్ధర్మవత్త్వమేవ సముదితార్థః। ఇత్థం చ బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వాద్యవచ్ఛిన్నేతి ప్రసంగాత్ తాదృశధర్మావచ్ఛిన్నవి
షయకత్వావచ్ఛిన్నబాధజ్ఞాననిష్ఠప్రతిబంధకతాయాం కేవలవ్యభిచారవిషయతాయాం తాదృశవ్యభిచారజ్ఞాననిష్ఠప్రతిబంధకతా
యాం కేవలబాధవిషయతాయాం అనవచ్ఛేదకత్వేన బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయామేవ ప్రతిబంధకతాసా తస్యాశ్చ
మాన్యావచ్ఛేదకత్వం తాదృశనిరూపితత్వస్యావచ్ఛేదకత్వాత్ పరమకల్ప్యత్వేన పదమకల్ప్యస్వపదేన తత్స్వోపాదానాసంభవాత్। విశిష్టే ४
అథ[illegible]వ్యభిచారాదిధర్మితావచ్ఛేదకవహ్న్యాదిప్రకారకబుద్ధౌ వహ్నిమద్వ్యభిచారవిశిష్టవహ్న్యాదిధర్మితావచ్ఛేదకసద్భావమవ్యాప్తేః
యా వహ్న్యాదిప్రకారకజ్ఞానస్య సాధ్యాసంభవేన తాదృశపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపక్షే హేతుమహిమ్నా అనుమితౌ తత్రాభిజ్ఞా
తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతాఘటితయాథార్థ్యతలక్షణస్య తద్యాపాచ్ఛిన్నపక్షే వహ్న్యభావహేతోర్దోషాదవ్యాప్తేః పృథమేవ వక్తవ్యా

గదాధరీ తే ఇతి తదాశ్రయనానావృత్తిత్వే భవతు తావదేవం తథాపి విశేషగుణాభిన్నత్వే గుణానామన్యవద్భిన్నత్వాపాదకతయోపయో ౧౭రుకే౪
లంబనానుమితిప్రసఙ్గాద్విశేషగుణవత్త్వప్రకారకరూపావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాః సంగ్రహాయ తద్వ్యక్తిః యు
౧౨ దితత్త్రప్రత్యవచ్ఛేదకగుణవత్త్వమేవ బాధకత్వం యాప్యతాఽవచ్ఛేదకస్వరూపసామానాధికరణ్యేనపఘటితాపత్త్యవచ్ఛేదకవాదివిశేషగుణవత్త్వోవ్య
స్యాపాదకగుణత్వరూపసామాన్యధర్మావచ్ఛిన్నఘటితవ్యాపకతాఘటితతయోక్తబాధస్య ప్రవేశః విశేషగుణత్వేనఘటితవ్యాపకతాయా న
స్తత్ర ప్రవేశేపి సామాన్యరూపేణ వ్యాపకతాయాస్తదనంతర్భావాదితి న బాధకాంశస్య సంగ్రహః ఇత్యస్వరసేనాహ విశేషగుణాభావ
వాన్ వృత్తేయన్న్యూనవృత్తిత్వాభావో గుణానామన్యథాభావవాన్ విశేషప్రతియోగిత్వభావో విశేషగుణవత్త్వరూపాశ్రయాభిన్నత్వాత
దవచ్ఛిన్నే ఘటే గుణవత్త్వరూపబాధప్రవేశస్యావశ్యకతాయాః కథాంశ్రుతలక్షణేన తత్సంగ్రహాస్యావశ్యకతయాఽన్యోన్యాభావశ్చ నోపపత్తిః తే పా
స్తుతస్తు అత్ర వదంతి త్వాదినిష్ఠత్వప్రకారకత్వప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదిపర్యాయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యనివేశనం తయా తస్మాత్
౮ కార్యబాధాద్వ్యభిచారే దోషప్రవేశాతేన స్వావచ్ఛిన్నరూపితవిషయకత్వావచ్ఛిన్నయత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాకవి
శిష్టనిరూపితవిషయత్వాత్ వ్యాపకస్వావచ్ఛిన్ననిరూపితాధర్మావచ్ఛిన్నసముదితలక్షణఘటకమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాదికం నైక

తాదృశసంసృష్టతదవచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాకశుక్తిత్వప్రకారకరజతాదివిషయితాత్వ్యాతదవచ్ఛిన్ననిరూపితత్వా
వాప్తేత్వాత్ అతిరిక్తస్థలే విశేషణతయా విశిష్టఘటాదిరూపాంశే యాంశే ద్వ్యాదివిషయకత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టపక్షగ్రహాదినిరూపితయత్కించిత్ప్రతిబ
ంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాకవిశిష్టనిరూపితవిషయితాత్వస్యతాదృశాంశేయాంశే ద్వ్యాదినిరూపితత్వవ్యాప్యత్వాత్తత్ర లక్షణాసమన్వయః
ప్రతిబంధకతాయాం య వత్వానివేశాన్నైకత్రిత్వాబాధవిశిష్టవృత్తిమాంరాదావతిప్రసంగః॥ స్వావచ్ఛిన్ననిరూపితవిశిష్టవిషయితా
నవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్వావచ్ఛిన్నవిషయతాకాంయాంధర్మస్తత్త్వం సముదితలక్షణార్థః॥ మయత్వవిశిష్టవృత్తిమాంరత్వాది
కంనైతాదృశసంసృష్టతదవచ్ఛిన్ననిరూపితశుక్తిత్వప్రకారత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయితావచ్ఛిన్నాయాం మద్వప్రతిబంధకతాయాం తదవచ్ఛిన్నవి
షయితాయాంఅవచ్ఛేదకత్వాత్ అతిరిక్తస్థలే హ్రదాంశేయాంశే ద్వ్యాదివిషయకత్వస్యతదనిరూపితబాధవిషయితానవచ్ఛిన్నాయాం విశిష్టప
క్షగ్రహనిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాల్లక్షణాసమన్వయః। ఇత్యత్ర ప్రాకృతం యద్విషయకనిశ్చయస్య విరోధివిషయతాప్రయు
క్తాఇత్యాదినిష్కృష్టలక్షణేనమ విప్రతిబంధకతాయాం అఘటకత్వాత్ ప్రతిబంధకతాయాం విశిష్టాంతరావిషయకత్వానవచ్ఛిన్నత్వవిశే
షణాదానస్యసంభవేన యత్పదార్థస్యైకలాదృశపదార్థాంతరాఘటితత్వేనవిశేషణీయతయోక్తబాధాదివ్యావృత్తిరశక్యపరిహారత్వా

తే॥ అత్రకేచిత్ స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వమేవ యత్పదార్థైకదేశవిశేషణానాం చ యం సాజాత్యం చ హేత్వాభాసవిభాజకరూ
పేణాతత్ప్రకారకం బాధత్వవ్యభిచారత్వాదితేన రూపేణ వ్యభిచారాద్యనేకబాధాదీనాం జాతిమతి వ్యభిచారాదిఘటితబాధాదీనాం మాం
వ్యాప్తిప్రకారకజ్ఞానం యద్వ్యక్తిత్వం యన్నిష్ఠవిరోధివిషయతాప్రయోజకతావచ్ఛేదకాభావప్రత్యక్షవిషయతాప్రయుక్తత్వం తదవచ్ఛిన్నత్వం యత్
పాదేనాత్రోత్తరరూపేణ సజాతీయప్రసక్తైవతాదృశాంతిప్రసంగవారకత్వమితి వాచ్యం స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరఘటితం యత్స్వం తదవిష
యకత్వప్రతీతివిషయత్వవ్యాప్తిరక్షయానుయోగినిష్ఠత్వాపన్నం తద్భావ[illegible]దాధారం తాదృశ ప్రతిప్రసంగవారకతయా తత్రత్యస్వార్థత్వాత్ నే
తవ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేర్హేత్వాభాసత్వవిరహాద్ధేత్వాభాసవిభాజకరూపేణ సజాతీయాంతర్భావతత్స్వస్వరూపదేశాద్వా
ఘటమతత్వతయా మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదేర్మేయత్వదేశాద్వాదేయం తత్స్వస్వవ్యభిచారాద్భిన్నతయా వ్యభిచారత్వాదిరూ
పహేత్వాభాసవిభాజకరూపేణ తత్సజాతీయప్రసక్తేరితి తదవిషయత్వప్రతీతివిషయత్వస్వవ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేర్హేత్వాభాసత్వాప్రా
తిప్రసంగ ఇతి వాచ్యం విశిష్టాంతరాఘటితత్వేన ఘటితత్వసాధ్యసాధనసత్ప్రతిపక్షవిరోధిజ్ఞాననిష్ఠవిషయతాసంబంధేన వ్యాప్తిత్రయాప్ర
తిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వాదిరూపస్వవ్యభిచారాదివిభాజకస్వాత్రసాన్ని[illegible]తాత్పర్యం రూపస్వవ్యభిచారత్వాదిసత్త్వేన తద్వ్యభిచారవ్యభిచా
రవిశిష్టమేయత్వాదిసాధ్యక
బాధాదావపి విశిష్టాంతరాఘటితత్వా

ధీధితిః తైరప్రమేయత్వాదివిశిష్టైతద్వన్నిష్ఠాకారాదౌ నాతిప్రసంగః

ఏతేనయథాపరాస్తం

రాదేర్వృత్తినిష్ఠాకారత్వాదినా తత్సజాతీయతయా తత్త్వం ప్రమాణానుపపత్తేః అత్రేదం బోధ్యం ప్రతియోగిని స్వత్వావచ్ఛిన్నతథాత్వేనౌదాసీన్యలక్షణాకారకత్వాపి త్వనిష్ఠాకారఘటితబాధాభావవ్యాప్తిప్రకారకత్వమేవ తత్సజాతీయవిశిష్టాంతరఘటితం యత్త్వం ధూమత్వనిష్ఠాకారవహ్నిమత్త్వం తదఘటిత త్వే స్వాత్ తద్ఘటితబాధాదావసత్త్వాత్ యదివతదఘటితత్వం తదపర్యాప్త్యధికరణత్వం తచ్ఛేదఘటితమేవ పక్షదేశాపర్యాప్తివిషయతాయాం సమ వాయపర్యాప్తిత్వత్వత తదాప్యవ్యాప్తిరేవ స్యాదితి వక్తవ్యనిష్ఠాకారత్వేన సజాతీయవిశిష్టాంతరఘటితత్వం తాదృశబాధాభావవత్ తదపర్యాప్తివి షయతాయాం స్వత్వాభావాత్ నవస్య వృత్తియోవచ్ఛేదకత్వావబోధకవిభాజకరూపేణ సజాతీయవిశిష్టయంతద్ధావబాధాదిఘటకస్వనిష్ఠాకారాదౌ చ త్వాదృశత్వాత్ తాదృశబాధాదిసజాతీయత్వమత్రత్యం ప్రమాణం భవత్విత వాచ్యం భావం సతి బాధవిశిష్టనిష్ఠాకారాదౌ స్వవృత్తిబాధత్వనిష్ఠా కారత్వాదియావద్ధర్మేణ సజాతీయవిశిష్టాంతరస్వనిష్ఠాకారవిశిష్టబాధాదేః స్వనిష్ఠాపకతద్ఘటితత్వేన సత్త్వేనాతివ్యాప్తేః స్వనిష్ఠాకారాది ఘటితబాధాదేః స్వప్రమేయత్వాదినైవ పర్యవసానం వాధకస్య నిమిత్తవిశిష్టైతన్నిష్ఠాకారాదౌ తాదృశనిష్ఠాకారత్వాదేవ ప్రాదేశాంతి ప్రసంగః అ ప్రమేయత్వవిశిష్టనిష్ఠాకారాదౌ ఇత్యాదివ్యవహారాభావాన్నైతత్పత్తేః సంభవతి నతువిశిష్టనిష్ఠాకారాదేః శుద్ధనిష్ఠాకారత్వాదినా దోషత్వా న్నిష్టతత యోగ్యతావిశేషణాదానైతి తాదృశవ్యవహారాపత్తిరేవాత్రైవేతి తత్రైష్టాపత్త్యా వ్యర్థవిశేషణానింతి వాచ్యం దోషాదిపదస్యనిరుక్తవిశేషణవత్త్వి

నిచితిః ఏవంచపక్షతావచ్ఛేదకాది విశేష విశిష్టపక్షః పక్షః ప్రకృతద్విరహో వా సాధ్యాభావవద్వృత్తిసా
ధనం సాధనవద్వృత్తిసాధ్యాభావో వా హేతు దోషః ఏతేషామపి సంబంధేన తద్భాంశప్రత్యక్షేహేతుదుష్టః
౧౩౼౸ నానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకసాధ్యవత్త్వనిరూపితవిషయతాశాలిత్వేనాన్వయితావచ్ఛేదకధర్మవత్వేనతయాప్యత్వేనతద్విశిష్టమయత్వాదివిశి ॥౧రుక్తి॥
ష్టవ్యభిచారిత్వాదిరూపాన్వయితావచ్ఛేదకత్వేనత్రుటిరూపవిశేషణేనాతిప్రసంగాదితి హృదయం నన్వత్రయాసిద్ధ్యాదిష్వతిపక్షతావచ్ఛేదకాభావవత్పక్ష
కాదికమేవ దోషః స్యాత్ స్వావహేతునిష్ఠతయా హేతోర్దుష్టతావ్యవహారనిర్వాహకత్వాత్ తాదృశధర్మస్య తాదృశాభావవత్పక్షాదిరూపవిశిష్టాంతర
౧౭ ఘటితతయా వ్యాప్తిత్వతత్వతిహా ఏవంనేతి తాదృశవిశేషణాదానే నైవ వ్యర్థః పక్షతావచ్ఛేదకా దితి దిశా విధాంత్వాద్యాదిపరిగ్రహః పర్వతాదిధర్మికతా
వచ్ఛేదకమయత్వాదివిశిష్టబుద్ధౌ పర్వతత్వేనావచ్ఛేదకత్వాభావవాన్నిత్యాదిధర్మివిశిష్టేతి నిశ్చయస్యైవ పర్వతేతావచ్ఛేదకమయ త్వంసాక్ష్యాత్వాదిధర్మివిశిష
ణాతనిశ్చయస్యాపి విరోధిత్వమనుభావికమత్రత్త ద్విషయస్యాపి దోషత్వమాహ॥ పక్షనిష్ఠ ఇతి తద్విషయతాసంబంధేన పక్షవిశిష్ట ఇత్యర్థః వాతాశంకః
ముఖ్యయార్థకః సాధనవద్వృత్తిః సాధ్యాభావ ఇతి సాధనధర్మికసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వప్రకారకజ్ఞానం సాధనధర్మికవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకం సాధనవ
త్తిసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వం తు వ్యభిచారిత్వేవ్యత్తౌ నియమతో భాసత ఇతి తదపి వ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకమితి మతాభిప్రాయేణ తాదృశజ్ఞానే నియమతస్తేదభానే
పి మణికారమతాదిసాయైన తస్య వ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వ[illegible]ప్రాచీనమతాభిప్రాయేణైవేదం దోష ఇతి నతు పక్షతావచ్ఛేదకాభావవత్పక్షకత్వాదిరితి శేషః
తథాచాలక్ష్యలక్షణత్రాప్యవ్యాప్తిరితి భావః నను పక్షతావచ్ఛేదకాభావవత్పక్షాదీనాం హేత్వవృత్తితయా కథం హేతోర్దుష్టతావ్యవహార ఇత్యత ఆహ యేనకేనా
సాధ్యాభావ ఇతి జ్ఞానే సాధ

ప్తియత్ జ్ఞానవిషయతాపాదనేత్యాదిః తద్యార్థే తదవహ్నిమాన్ దుష్టః దుష్టపదప్రతిపాద్యః తథా చ హేతోస్తాదృశదోషాశ్రయత్వేన ధీకరణత్వేపి నక్షతిః దుష్ట ఇత్యాదౌ
సామాన్యతః సంబంధినైవ నిష్ఠార్థే తావత్ ఏవ వహ్నైకజ్ఞానవిషయతాపాదనావష్టబ్ధాభావవ్యాప్యాదిరూపదోషస్య ధూమాదావపి సత్త్వేపి పర్వతో వహ్నిమాన్
దిసాధనే తస్య దుష్టతావ్యవహారవిషయతా యాంస్తు ద్యాంపా వహ్నిగ్రపక్షసాధ్యహేతువాచకస్య మభ్యాహారస్తాత దుష్టపదస్య తద్యాపా వహ్నిస్వపక్షసాధ్యహే
తుకానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్యావహ్నినిరూపితవిషయతాకధర్మావచ్ఛిన్నసంబంధిబోధకత్వవ్యుత్పత్త్యా పూర్వవదాశ్రయణాపి పూర్వవదేవ వహ్ని
నా ధూమసాధనే సంబోధో దుష్ట ఇత్యాదివ్యవహారో నిరుక్తదోషమాత్రస్య దుష్టవ్యవహారవిషయతావచ్ఛేదకత్వే దువారః ఇతి॥ ప్రకృతే హేతావచ్ఛేదకవి
శిష్టః సంబంధో నిష్ఠార్థః తావచ్ఛేదకో వాచ్యః యతజ్ఞాభావ ఉత్పన్నే హేతురిత్యుక్తం ప్రాదేవహ్నేః సాధనే ధూమో దుష్ట ఇత్యత్ర ప్రాదతావహ్నిపక్షక
వహ్నితావహ్నిసాధ్యకధూమత్వావచ్ఛిన్నహేతుకానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్యావహ్నినిరూపితవిషయతాకధర్మవిశిష్ట సంబంధో ధూ
మ ఇత్యన్వయబోధః॥ తత్ర ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్యావహ్నివిషయతాకధర్మవిశిష్ట ఏవ దుష్ట ధాతోరర్థః సాధనపదం లక్షణయా ధూమత్వా
వహ్నిహేతుకానుమితిపరం తత్ర ప్రాద ఇతి సప్తమ్యాం తాదర్థప్రాదతావహ్నిపక్షకత్వస్య వహ్నౌ ఇతి షష్ఠ్యాం తాదర్థస్యవహ్నితావహ్నిసాధ్యకత్వస్యాం
న్వయః॥ ఏతాదృశానుమిత్యన్వితస్యార్థనిరూపితత్వస్య దుష ధాత్వర్థైకదేశే ప్రతిబంధకేన్వయః ఇతి ఏవం పర్వతే వహ్నేః సాధనే ధూమో దుష్ట

దీధితిః ఉభయాదృశే ధర్మిణి నా ఉభయాదృశధర్మేణ వర్తత్వే స్వాగవయవృత్తి ప్రతిబంధకం తస్య ధర్మిణా స్వా దర్శధర్మవత్త్వం హేతుదోషప[illegible]త్త్వేన ప్రత్

మణిమంజూష ఇత్యత్ర పర్వతత్వావచ్ఛిన్నపక్షక వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యక ధూమత్వావచ్ఛిన్నహేతౌ అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక స్వావచ్ఛిన్నవిషయితాకత్వమవిశిష్టస (నిరుక్తిః

ంబంధి ధూమ ఇత్యేవ ప్రతీయేత తాదృశధర్మవిశిష్టే ప్రసిద్ధయోరితి నతు ధర్మవతః పక్షవిశేషణత్వే నత్వ భ్రాన్త్యైవ దుష్టో ధూమ ఇత్యాదిస్థలే

హేతుత్వస్యైవ వ్యవహారే సాధనవిశిష్టే సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాదేరేవ వ్యభిచారత్వే యాప్రసిద్ధిః నతు తద్విశిష్టసాధనాదేర్దోషత్వ

౧౮ మితి తత్తదాహే నత్వపి లక్షణమన్యత్రైవ అన్యథా ప్రసంగాత్ తాదృశవ్యాప్యత్వముపపద్యతి యాదృశ ఇతి యద్రూపావచ్ఛిన్నధర్మికజ్ఞానం జ్ఞాన

త్వావచ్ఛిన్నం తస్య ధర్మిణః తద్ధర్మావచ్ఛిన్నస్య తే నచ బంధేనేతి శేషః తాదృశధర్మవత్త్వం తద్రూపావచ్ఛిన్నధర్మవత్త్వం సాధనాదివిశేష

ణాక సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాదివిశిష్టేత జ్ఞానస్య వ్యాప్యాదిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వేపి సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాదేరవ్యాధేయతాసంబంధేన సాధ

నీయత్వాదికంన్న దోషః సాధనాదేః సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాదిధర్మతావిరహాత్ అత్రాప్యవచ్ఛేదకత్వం పూర్వవత్ స్వరూపసంబంధవి

శేషః పక్షతావచ్ఛేదకాధ్యవచ్ఛిన్నత్వే సత్యేవ బాధాభావత్వావచ్ఛిన్నవత్త్వాదావతిప్రసంగాత్ తదవచ్ఛిన్నధర్మికే తద్రూపావచ్ఛిన్నవత్తాజ్ఞానత్వే వ్యాప్త్యా

పిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వ హేతుప్రవిష్టత్వాత్ అవచ్ఛేదకతావత్వాత్ అవిపక్షతాయా పర్యాప్త్యత్వాదేవ భిన్నవిష్టవ్యభావత్వాదవచ్ఛిన్నవత్వేత్యాప్తిః॥

యత్రైవవహ్నిత్వాదినా పదార్థవ గామినోపి ప్రాదూర్నవ వహ్నిమాన్ ఇత్యాదినిశ్చయస్య ప్రాదుర్భావవహ్నిమానిత్యాద్యనుమితిప్రతిబంధకతయా

[illegible] ఆదేశవస్త్రహంభయమనయ[illegible]

మైవ

ప్రాదతాత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకే వాస్తవవహ్న్యభావతాత్వావచ్ఛిన్నప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతానతిరిక్తతద్విశేష్యకేవహ్నితాత్వావచ్ఛిన్నప్రకా
రతాన్నిరూపితాభావతాత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాకనిశ్చయత్వేనైవ తత్ప్రత్యక్షరూపం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం పర్యాప్తమితి కరణం న తు।
ప్రాదతాత్వావచ్ఛిన్నధర్మికవహ్న్యభావతాత్వావచ్ఛిన్నప్రకారకనిశ్చయత్వమితి యద్రూపవదేనవహ్న్యభావతాత్వావచ్ఛిన్నాపాదానం న సంభవతి
తే పర్వతో వహ్న్యభావవానిత్యాకారపత్తేః తత్తాత్వావచ్ఛిన్ననిష్ఠవహ్నితాత్వావచ్ఛిన్నవత్త్వరూపబాధా [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ద్రూపావచ్ఛిన్నధర్మికనిష్ఠయద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితయద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారతాకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకే।
తాం తద్రూపవిశిష్టతద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేషితతద్రూపావచ్ఛిన్న[illegible]త్వం దోషస్తు వివక్షాయాం అసంభవాత్ [illegible] హేతుజన్యనిష్ఠహేతుధర్మిణాం
వవత్త్వత్తాత్వాదిరూపసాధ్యాభావవత్త్వత్తేసాధనాం దేశదోషత్వేష్టేతి విరహోత్తరార్థగ్రాహకమిత్యాదిసాధ్యవిశిష్టప్రకారసంకేతితదిత్యనేనసా
బలేః యథావ్యాప్త్యైయథాశ్రయేణార్థపత్తేః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాకారకప్రత్యక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టప్రత్యక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న

ఏభిరితి అత్రప్రతిబన్ధకత్వే సప్రతిబన్ధకత్వేసాధనత్వాదిత్యస్యసాధ్యాయాసత్వేపి తత్వప్రకారతావచ్ఛేదకత్వాంతర్గమనత్వవిరహాత్ప్రతిపన్నత్వ
ప్రకారావచ్ఛేదకప్రకారతాసమ్బన్ధావచ్ఛిన్నప్రకారాంశే తత్ప్రతిబన్ధకత్వసంపాదకప్రకారాసమ్బన్ధావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావ
నిష్ప్రకారావచ్ఛిన్నసంబన్ధాభావ ఇతి భావః

౧౭ పం౧ ప్రకారతానిరూపితేత్యస్య వ్యాప్తిర్దర్శితాయుక్తేతత్ప్రతిబద్ధపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనసాధ్యసిద్ధిరతఏవనిష్ప్రయోజనమాహాగ్రిమతపర్వ ౹౹౧ టం౧
తాదృశతాదాత్మ్యసమ్బన్ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావ ఇత్యాదౌసర్వత్రనదోషఇతిసంబధ్యతేతథాచపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనపూర్వోక్తయుక్త్యాసంభవవా
రణాయవ్యక్తిం నిర్ధూమత్వవ్యాప్యపక్షసాధ్యహేతుకానుమితిసామాన్యప్రతిబంధకత్వమేవనివేశ్యమితిపర్వతోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యా
౧౯ దావపర్వతాదినిష్ఠతాదృశాభావసత్త్వేపితాదాత్మ్యవ్యాప్తేస్తత్త్వాపిత్తాదృశసమయతాదృశహేతుపర్వతతాదృశరూపేయుక్త్యాదిత్యా
ద్యోర్వహ్నిపక్షసాధ్యహేతుకానుమితిసామాన్యప్రతిబంధకజ్ఞానవిషయత్వాదితిభావః ఇదిపదంచవ్యక్త్యంతరసంగ్రాహకంప్రకృత
తాదృశానుమిత్యవిషయత్వపదార్థాభావే ఇతివ్యాప్త్యంశమాత్రయుక్తత్వతద్విషయసాధ్యాభావాభావేత్వాంశమాత్రయతిప్రాదస్యేతిప్రాదనిష్ఠం
వహ్న్యభావవ్యాప్యధూమవత్త్వంత్వాత్తథాదివ్యాప్తిపక్షధర్మతాంశేతివ్యాప్తిమాత్రంచనంప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకృతపక్షకత్వ
రూపవిషయమాదాయదత్వేన్నావాన్నవేశాఖ్యో౹౹మహానసేమితిమహానసీయవహ్న్యభావేమహానసీయధూమాభావవత్త్వేఘటః
అప్రాప్తివ్యాప్తిపక్షసంపాదకప్రకృతపాదసాధ్యతావచ్ఛేదకప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకయోర్నివేశబోధ్యం ఇదముపలక్షణంసాధ్యహేతుత్వోపర
నివేశేపితత్తద్భావాదావతివ్యాప్తిరాపాద్యాప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతుకత్వేనవిశేషపక్షధర్మతాజ్ఞానప్రతిబంధకతా

వీధితికివా తత్సంబంధేన తత్తత్పక్షసాధ్యతావచ్ఛేదకస్య ప్రత్యక్షం ఉక్తః స్వధూమానాం సంబంధనియుత వ్యక్తిత్వహ్నేః న చ సంబంధకత్వేనాధర్మతావచ్ఛేదక
సంబంధకత్వేనావమే తత్ర తత్సంబంధత్వం వాచ్యం తథాచ పక్షే పర్వతే వహ్న్యభావో పర్వతః పర్వతావృత్తేర్వహ్నేః
మాదాయాతిప్రసంగః సూచయితుం వ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకతామాదాయాతివ్యాప్తిం సూచయతి యథేత్యప్రసిద్ధవహ్న్యభావ
ఇత్యస్యేదాన్వయః। అత్రాతివ్యాప్తిస్తాదృశపక్షసమదాయ పక్షస్తైవ అనిర్దేశే విశేషణాప్రసక్త హేతుత్వానిర్దేశే తత్ర స్వాంశే స్వశక్తవారణాయ
హేతుతావచ్ఛేదకనిర్దేశనాయాం హేతోర్వహ్నిధూమస్య తద్వహ్న్యభావదేశాంతరగతధూమస్యావృత్తివ్యావర్తకవిశేషణేన వహ్న్యభావవద్ధ్రదో హేతుతావచ్ఛే
దకానిర్దేశే పూర్వవద్ధూమాద్యవత్త్వాద్యజ్ఞానవిరోధివిషయతివ్యాప్తిదర్శితాయా యథా స్వం వ్యాప్తిజ్ఞానవిరోధివిషయతివ్యాప్తిం దర్శయతి విశిష్ట
ధూమస్యావాపవర్తియవహ్న్యభావస్యబాధదోషలక్షణ ఇవ దుష్టలక్షణ విపక్షతావచ్ఛేదకానిర్దేశస్య వ్యక్తేతాం దర్శయతి నవాతత్స్వంబ
న్ధేనేతి తత్తత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవహ్న్యభావవచ్ఛిన్నసంబంధేన తత్స్వవిశిష్టధూమతావ్యవచ్ఛిన్నస్య పక్షతావచ్ఛేదకాదేర్యాన్దృశఃసం
బంధేన విశేషణత్వం యత్ర ప్రతిబంధే తత్ర తత్స్వంబంధేన తదవచ్ఛిన్నత్వం నివేశయతి సూచయితుం తత్పక్షతైత్యత్ర పక్షతావచ్ఛేదకాది
నివేశే పక్షాదినివేశస్య ప్రయోజకత్వ [illegible] తద్రూపవచ్ఛిన్నపక్షే సాధ్యహేతుసాదోషలక్షణానివేశనీయం। తథాచేతినివహ్నిః
పర్వతేతి వహ్నిమానిత్యత్ర పక్షతావచ్ఛేదకనిర్దేశత్వ విశిష్టపర్వతేవహ్నిమద్భేదో విశిష్టవన్యాపత్త్యమనుమితేర్జనకవతిప్రతిరోధి
త్వమధ్వనితావచ్ఛేదకస్య ప్రకారాంతరానావహేతుజ్ఞానస్యానుపగమాత్ పర్వతేత్యత్ర పర్వతావృత్తివహ్న్యభావనిష్ఠత్వసంపర్వతేపర్వతా

దీధితిః తార్క్యేణా గుమిత్రే [illegible] ంశద్ధ్వంశకౌ స్తంశు సన్నవిశేషాద్వివిషంశు [illegible]
[illegible]

[illegible] వహ్నిమానిత్యత్ర [illegible]

[illegible]

౨౦

యోంగత్వేన న వ్యాప్తేర్యాం ధికరణావృత్తిత్వవదన్యాత్తత్ర ~~[illegible]~~ లిపరత్వాద్దితి తన్న యుక్తం వ్యాప్తవత్త్వా [illegible] కసన్వాత్వంతసం
యోంగవ్యాప్యత్వే [illegible] వచ్ఛిన్నత్వాత్ అనుమితౌ అనుమితిసామాన్యత్వే యోం వ్యాప్తిలౌకికత్వాతిసంబంధః తత్వం తద్యాపావచ్ఛిన్నత్వం అ
త్రవత తద్జ్ఞానానంతర జ్ఞానే నిష్ఠతాద్యశయోంబో యోంభావేతద్జ్ఞానే యోం యోం వివక్షితోంధివిషయితా [illegible] ాంః ప్రయోజక
తాప్యత్ విశేషాంధివిషయితాం యోం తాద్యశ్నిష్ఠ యోం వ్యాప్యత్వేక ధనం వ్యాప్యరూపవ్యపదేశనంనను తజ్జ్ఞానం పక్షధర్మతా యద్యాపావచ్ఛి
న్న విషయక నిష్ఠ యోం వ్యభిచారిణోత్వానుమితిసామాన్యవిశేషాధివిషయతాప్రయోజకత్వాభావ యోం భావవత్వం తాద్యశరూపావచ్ఛిన్నత్వం దోషత్వమితి సముదిత
తార్థః వ్యాప్యాభావవిశిష్టప్రాదత్వావచ్ఛిన్నవిషయకనిష్ఠయోంనంతరం ప్రాదుర్భవ వహ్ని వ్యాప్యధూమవాం స్తైత్వానుమితే: కదాచిదప్యనుత్ప
త్త్వాద్ధూమానుమితేయవతాదృశనిష్ఠయుత్పత్త్యనంతరానుమితిసామాన్యం తద [illegible] తాంశ్చ ప్రాదత్వాదివిశిష్టే యద్వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యావగాహి
త్వం వహ్నిత్వాద్యవచ్ఛిన్నవహ్ని ప్రాప్తి విశిష్టధూమవత్వాద్యవచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యావగాహిత్వం తదుభయాంభావవత్త్వ యుక్తత్వమేవేతి తత్ర తాదృశనిష్ఠయా
వ్యభిచారాంధివిషయతా ప్రయుక్తత్వమపి వ్యనిష్ఠ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకధర్మత్వ వ్యానంతరోత్పన్ననిష్ఠ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకధర్మాంభా
వప్రయోజకత్వాత్ ప్రాదత్వాదివిశిష్టవిశేష్యకత్వావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వాదివిశిష్టప్రకారకత్వఘటితధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛి
ప్రతిబంధకతా

೧೫೧೫೦॥ ದರ್ಶನಾಂ ತೇಯಾಂ ಪ್ರಾದತಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕತಾವಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರತಿಯೋಗಿತಾವಚ್ಛಿನ್ನಾಭಾವೀಯ ಪ್ರಕಾರತಾಯಾಂ ಸ್ವಾಂಶ್ಯ ವಹ್ನ್ಯಾತ್ಯಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಕತ್ವ ॥೧೮೩॥

ಘಟಿತೇನ ಜ್ಞಾನಾಭಾವೇತ ಥಾ ವ್ಯಾಪ್ಯತಾ ಪ್ರಕಾರತಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಕತ್ವ ಮಾತ್ರಂ ನ ವಿಶೇಷಣತಯಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕ ತದ್ವ್ಯತಿರೇಕ ವ್ಯಾಪ್ಯ

ಜ್ಞಾನತ್ವಂ ತತ್ತ್ವಂ ತತ್ಪ್ರಕಾರಕತಾ ವ್ಯಭಾವತ್ವಕಥಾ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಭಾವತ್ವ ಮೋಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವಿಶೇಷ।

ಣಾಭಾವತ್ವ ಮೋಃ ಕತಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಪಕ್ಷತಾ ದ್ವ್ಯಾತ್ರಯಾಂ ಸಮಿತ್ಯಾದಿ ನಿಷ್ಠ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಕತಾ ವ್ಯಭಾವತ್ವ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವೇ ಜ್ಞಾತಿ ಪ್ರ

೨೧ ಮೋಂ ವಹ್ನಿಮಾನ್ ಧೂಮವಾನ್ ದಿತ್ಯಾಕಾರಕ ವ್ಯಾಭಾವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾದತ್ವಾವಚ್ಛಿನ್ನ ಲಕ್ಷಣಾ ಸಮನ್ವಯಃ ಸ್ವರೂಪ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ನಾನುಮಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಕತ್ವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಯೋಗ ಸಂಸರ್ಗಕ ವಹ್ನಿ ಪ್ರಕಾರಕತ್ವ ಘಟಿತೇನ ಜ್ಞಾನಾಭಾವಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ದರ್ಶಾವಚ್ಛೇದ

ಸಾಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಿತ್ವ ಯಾವತ್ ವ್ಯಭಾವ ಲಕ್ಷಣಾ ವ್ಯಾಪಕತಾ ವಚ್ಛೇದಕ ಸಂಯೋಗ ಸಂಸರ್ಗಕ ವಹ್ನಿ ಪ್ರಕಾರಕತ್ವ ಘಟಿತೇನ ಜ್ಞಾನಾಭಾವ ಘಟಿತಂ

ವಿಶಿಷ್ಟವಿಷಯತಾತ್ವವಹ್ನಿತ್ವಸಂಸ್ಥಾನವಚ್ಛೇದಕ ವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರಕಾರಕತ್ವಘಟಿತೇಽಭೇದೆಯಾಂಭಾವವತ್ತ್ವಮಸ್ತು ತಮೇವೇತಿ ತತ್ರ ಲಕ್ಷಣಾಪ್ರಮನ್ವಯಃ ನ ಚಾಂಶೇ
ಜ್ಞಾನೇ ನ ಮಾಂಶ್ರೇಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಸ್ಯ ನಿರ್ವಹ್ನಿ ಪರ್ವತೇ ತದ್ವೆ ವಹ್ನಿನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟೇದುಪಿನ್ನಪ್ರಕಾರಕ ಜ್ಞಾನತ್ವಸ್ಯ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯಕಜ್ಞಾನ ಸ್ವಪ್ರತಿಬದ್ಧತಾನವಚ್ಛೇದಕತಯಾಂ ತಾದೃಶ
ಧರ್ಮಾವಚ್ಛಿನ್ನ ವಹ್ನ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಕತ್ವಸ್ಯಾಭಾವ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾ ತ್ರಯ ಯುಕ್ತತ್ವ ಮಪ್ರಾಣಿಕಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ ತಾದೃಶ ಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಬದ್ಧತಾನವಚ್ಛೇದಕತ್ವೇ ಬಿ ತದಾಶ್ರಯಕ
ಸ್ಯ ಪರ್ವತೇ ತಾದೃಶ ವಹ್ನಿನ್ನೈವ ಪಿನ್ನ ತಾದೃಶ ವಹ್ನಿನ್ನಾಭಾವಪ್ರಕಾರಕ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಪಿನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರ್ವತಾದಿ ನಿಷ್ಠೇಯಪ್ರತಿಬಧ್ಯತಾವಚ್ಛೇದಕತಯಾಂ ವ್ಯಾಪಕತಾಭಾವಪ್ರಯೋ
ಜಕತ್ವೇಸತಿ ರಾಂ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಭಾವಪ್ರಯೋಜಕತಯಾಂ ತಾದೃಶ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿ[illegible]ಕತ್ವೋ ವಹ್ನಿನ್ನವಹ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಕಾರಕತ್ವಾಭಾವೇ ತಾದೃಶ ವಿಷಯತಾಂ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಸ್ಯಾವಶ್ಯ
ಕತ್ವಾತ್ ನ ಚ ವಿರೋಧಿ ಜ್ಞಾನಾನಾಸತ್ವೇಪಿ ನಿರ್ವಹ್ನಿಃ ಪರ್ವತೋ ವಹ್ನಿಮಾನಿತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ನಿರ್ವಹ್ನಿ ಪರ್ವತೇ ತಾದೃಶ ವಹ್ನಿನ್ನೈವ ಪಿನ್ನ ತಾದೃಶ ವಹ್ನಿನ್ನೋಲ್ಲೇಖಾಪಿಂತ್ವೇ ಪ್ರಯೋ
ಜಕೇ ಭಾಂ ದಿಘಟಿತಸಾಮಗ್ರೀ ತಾದೃಶ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಜನ್ಯಸ್ಯಾನಾರ್ಹತ್ವಸ್ಯಾನು ಪ್ರತ್ಯಾಕ್ಷ್ಯಾಂ ದಿಘಟಿತ ತಾದೃಶಾವರ್ತ್ಯಜ್ಞಾನಸಾಮಗ್ರ್ಯಭಾವೇನೈವ ನಿರ್ವಹ್ನಿ ತ್ವಾದಿ ವಿಶಿ
ಷ್ಟೋವಹ್ನ್ಯಾದಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಾವಗಾಹಿತ್ವೋ ಭಾವಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಂ ನ ತು ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಕ್ಲೃಪ್ತ ಇದಸ್ಯಕ್ಲೃಪ್ತ ತಾದೃಶ ದಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ ಅಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಂ ಯಾಂ ವಿ
ವ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಸ್ಯನಿವೇಶ್ಯ ತಯಾಂ ಅಧಿಕರಣತಾಯಾಂ ಸ್ವಾಭಾವಾಖ್ಯೇ ದಿಬಿ ಅಧಿಕರಣಾಖ್ಯೇ ದೇಶಾ[illegible]ತಯಾಂ ವಿರೋಧಿ ಜ್ಞಾನಾನಂತ॥
ರೋಂತ್ಪನ್ನಜ್ಞಾನೇ ತಾದೃಶ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಾವಗಾಹಿ ತಾದೃಶಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಯಾಂ ವಿನಾಗಮನಾ ವಿರೋಧಿಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ವಜ್ಞಾನೀಯ ವಿರೋಧಿ ವಿಷಯತಾಯಾಂ ಅಪಿ ಪ್ರಯೋ

౫౪౫౧౦౫ కింత్వత్ర॥ యద్విషయతాప్రయుక్తస్వాత్మకత్వం యద్యభావత్వవ్యాప్యత్వం వస్త్వాదిత్వే ప్రత్యేకం వహ్న్యభావవానిత్యాదిజ్ఞానీయవహ్న్యభావాదివిశిష్టప్రామాణ్యాదే ౧చైతాని జ్ఞానస్యాప్రామాతః ౧నిరుక్తి౪

విషయితాయాః ఇదంత్వం పాంతివహ్న్యభావవత్వాదివిశిష్టవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టతయా ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక

స్వప్రాదత్వాదివిశిష్టవహ్న్యాదివైశిష్ట్యావగాహిత్వస్య విరహాత్ప్రయోజకతయా బాధాద్ధైకదేశవహ్న్యభావత్వాదివిశిష్టవ్యాప్తిత్వ [illegible]॥

౨౦ యద్విషయకజ్ఞానత్వవ్యాపకీభూతోత్తరానుమితిసామాన్యప్రతిబంధకవిషయతాప్రయుక్తస్వాత్మకయాభావవత్వం నివేశితం నైవ యోర్విశేషవిషయితాసా

మాన్యస్యయుక్తస్వాత్మకయాభావవత్వవ్యాప్యత్వపర్వతత్వాదివిశిష్టవిషయితాసామాన్యాంతర్గతాయాం ప్రమేయత్వాదిజ్ఞానీయ

యే విషయితాయాం ముఖ్యయాభావప్రయోజకత్వాభావాత్ ఇతి వ్యాప్తేః నవకాశాం దితిపాం పాషాణమయో నవహ్నిమానితి జ్ఞానేవి

శిష్టపర్వతః పాషాణమయ ఇతి జ్ఞానస్య పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానప్రతిబంధకతయా జ్ఞానద్వయే విషయితాభేదాభావాత్ పాషా

ణమయత్వవిశిష్టపర్వతాదివిషయితాసామాన్యస్యైవ యాభావప్రయోజకత్వాత్ పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతాదావతివ్యాప్తే

ర్వారణాయ వహ్న్యభావాదివిషయక [illegible] వహ్న్యభావవానిత్యాదిజ్ఞానీయానంతరోత్పన్నఘటో ద్వ్యాచరయత్వాంశే తు నయతో

విరోధివిషయతాం ప్రయుక్తస్వాత్మకయాభావస్య [illegible] వాతివ్యాప్తేః తతః సామాన్యపదం పూరితం తేన తథా సతి వహ్న్యభావాదివిషయకనిష్ఠయా

ప్రవ [illegible] వహ్న్యభా

నంతరోత్పన్నానుమితిసామగ్ర్యాంతర్గతాయాం వహ్న్యభావవద్ధూమతలమిత్యాదినిశ్చయానంతరం తత్ప్రకారకో వహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమా-
ద్ధూమవాన్ పర్వత ఇత్యనుమితౌ విరోధివిషయతాప్రయుక్తతాదృశోభయభాసకత్వాన్నాతివ్యాప్తిః। కేవలపూర్వవృత్త్యాదినా వహ్న్యభావవతి [illegible]
[illegible]దివిషయకనిశ్చయానంతరం ముక్తసమూహాలంబనానుమితౌ [illegible]త్వాత్ తాదృశవిశిష్టస్యాపి దోషత్వాదనుపపత్తిరతో యత్ర దండమస్తీ-
త్యభ్రాంతవిషయకత్వోపపత్తిర్న వహ్న్యభావవిశిష్టప్రకారకత్వాదివిషయకస్యాప్రకారో వహ్నిమాన్ పర్వత ఇత్యాది జ్ఞానస్యానంతరం తాదృశసమూహాలంబనానుమిత్యా-
తద్విషయతావచ్ఛిన్నమతో న విశిష్టమితి నాంపర్వప్రమాణాభావజ్ఞానానాస్థానం దిత సంశయానువ్యవసాయజ్ఞానపరంపరా నాంపర్వప్రమాణాభావజ్ఞానాన్నిందితత్వాత్
నంతరం తాదృశానుమిత్యుత్పత్తావపి నక్షతిః దోషవిషయకజ్ఞానానాశేనతితాదృశానుమిత్యుత్పత్తావత్ర దోషాపత్తిరతో మైవం ధానవిశేషః దోషవిషయకతాదృశనిశ్చయాన్యత్వవిశిష్టపూర్వమనుమిత్యుత్పత్తావత్ర దోషతదభావత్వేతితత్తాదాత్మ్యకరణానుమితౌ నివేశ్యం అతఏవకస్యచి-
ద్ధానంతరమన్యస్యానుమిత్యావపి నక్షతిః బాధాదినిశ్చయానంతరం సంపన్నతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాకస్యాపి స్పష్టత్వాత్ కస్యచిత్ప్రత్యక్షే
స్యాన్వ్యత్తేర్వ్యాప్యానుమితిర్నజాతా తత్ర తాదృశానుమితౌ తత్ప్రసిద్ధ్యాప్తిరతో న్యానుమితిస్థలే నాంపర్వదోషవిశేషజ్ఞానజ్ఞానం నివేశ్యకత్వా-
ంతరమాహ .తినాహర్ ప్రైవ తదేవంశయా తాదృశానుమిత్యప్రసిద్ధిస్తత్ర తథావిధమానేనావచ్ఛిన్నాభానాదికమాదాయైవ లక్షణాంశం
॥దృజ్ఞానైర్నామాన్యముపేక్ష్యానుమితిసామాన్యనివేశ్యేయతానిష్కృష్టయద్రూపేతుకష్టతైయాదృశదోషవిషయకనిశ్చయానంతరం॥

గదాధరీ౧ కమన్వయమితి భావః బాధాదినిష్ఠేయాఽనంతరమాహ పక్షహం ధ్యాదిప్రకారకప్రవృత్తేంప్రత్యుత్పన్నసంభవాంవ్యాప్తివిరుత్తేతుప్రజ్ఞానంపరోక్షత్వేతి ॥ నిరుక్తి॥
ంశోఽనపేత ఇత్యాదినిష్ఠేయాఽనంతరంశ్రంభాం డాపితత్వాద్యదిప్రకారకస్య దోషవిశేషజన్యత్వాం స్తూషాం దెరుత్పత్యాశ్రంసః పితః శ్రంబత్వా
౨౨ దిత్వాదిష్ఠేత్యబాధాదావవ్యాప్తిరతోఽమానసేతి మానసపదం దోషవిశేషాంజన్యజ్ఞానపరం తేననాహంకార ఇత్యాదినిష్ఠేయాఽనంత
రంమిథ్యాజ్ఞాన జన్యవాసనాదిరూపదోషవిశేషజన్యస్యాత్మనిశ్చయకసాకత్వాదిప్రకారకమానసస్యాప్రత్యుత్త్రవపి అహంకారత్తిత్వాది
దిత్వాదిష్ఠేత్యబాధాదావవ్యాప్తిః యతెనయాంధ్యపక్షహంతుకస్యతెయద్దోషవిషయకనిష్ఠేయాఽనంతరంబోధిసాంపత్తి
దివశేనమానసజ్ఞానంకదాచినజాయత ఇత్యావ్యాప్తిరత్యపిపరాస్తం తత్రాప్యనుమితిశాబ్దబోధాదికమాదాయలక్షణానమనసంభవా
త్పక్షతావచ్ఛేదకేత్వాదిదల్తద్వ్యయనవిశేష్యావ్యావృత్తిః పూర్వవదువాధ్యావిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వనవిశేషప్రయోజనంస్యయవోచాత్రైవ
ప్రత్యా౦శ్య.ఖం: స్వత్వియద్వత్రవిషయవిశేషెసమయాంహరలంబనజ్ఞానంనకస్యాబజాతం తత్రపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టేసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వవిశిష్టసాధ్యవ్యాప్తివిశి
ష్టహేతుమైశిష్ట్యావగాహిత్వాద్భావరూపవిశిష్టాభావప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తిరతోఽవిశిష్టాభావమపేక్ష్యఘటయభావనివేశః కృతః తాదృశ
యాభావప్రయోజకవిరోధివిషయితావత్వంయద్రూపవిశిష్టవిషయితావ్యాపకంతద్రూపావచ్ఛిన్నత్వం దోషత్వమిత్యస్యసమస్తైవపియథా
యదిత్యాదిభద్రకరతంబు తద్వతం పెంరాంతరం

దీధితిః పక్షతావచ్ఛేదకవ్యాప్త్యాదికంతద్వ్యాప్తేష్టకంతువా స్వతంగ్రాహ్యం

సత్త్వే విశేషణవైయర్థ్యేనాసమానాం చ సమయః సర్వతోంవహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షవృత్తిసాధ్యవిశిష్టపక్షవృత్తివిశిష్ట

హేత్వాదివైశిష్ట్యావగాహిత్వాత్ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేన భావాదౌ వ్యాప్తిం స్వతంత్రతిపక్షతావచ్ఛేదకేతి తదవచ్ఛిన్నవృత్తితావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యావగాహిత్వే

నైకమితి తత్ప్రకారకజ్ఞానం నమాం నవ్యరూపమనుష్యాధేః తథాసపర్యంతాదేః తాం చ సమయః వైశిష్ట్యస్వస్వప్రతియోగికస్వరూపవైశిష్ట్యరూపేణ జ్ఞానమా

నత్వమాదాయ లక్షణానామనన్వయ ఇతిభావః సపక్షప్రాదేశికమానాభావాదినిష్ఠమానంతరం జాయమానప్రాదుర్భావం జలమపి వహ్నిమా
నావ.

నిత్యాదౌ రకల్యాం పరలంబనే ప్రత్యక్షాదినాం జ్ఞానమానే వహ్న్యాదివైశిష్ట్యావగాహిత్వస్య తత్ఫలసంభవ ఇతిభావః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నం

యాంపక్షేసాధ్యవిశిష్టతా తన్నిరూపితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసాధ్యప్రకారతాయాం చ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపి

తవ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతుప్రకారతాత్త్రితయానివేశేనావగాహితాం తద్యోమనవివక్షణేనవిశి

ష్టవిషయత్వాప్రసిద్ధావపి పర్యంతాస్వత్వేనాం చ సమయస్తాత్పర్యవగాహిత్వమవిషయతాయాం వ్యధికరణాం చ సమయతాత్పర్యవభిన్నాయాః

ప్రసిద్ధ్యాలక్షణాసమన్వయాంత్ వ్యాప్తిప్రకారతాస్థానే చనిరూప్యనిరూపకభావాపన్నవ్యాప్తిఘటకతత్తత్పదార్థప్రకారతానివేశనీయాం చేన

యాంమాత్రవహ్నేరిత్యాదావవహ్ని వ్యాపకధూమసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తేరప్రసిద్ధావపినక్షతిః నచ తత్ర వ్యాప్తిపదేన అన్వయవ్యాప్తిరేవోచ్యతే।
వా

యనిరూపకత్వం ప్రతియోగిత్వం ద్ధ

జనితిం వ్యాప్తిస్త్రోత్వం యత్తేనావచ్ఛేదకతత్త్వపాపాచ్ఛేదకతాదర్శావగాహిత్వప్రసిద్ధిరామార్శజ్ఞానే [illegible] త్వాత్

ఖ్యాతే వ్యాపకతావచ్ఛేదకవ్యాప్తిః [illegible] హేతునిష్ఠసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వే [illegible] సాధనాధికరణాభావ [illegible] విశిష్టప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాద్

॥ గ౯౫౪ తదావృత్తిత్వే వ్యాప్తిజ్ఞానే విరోధిని సాధ్యాదినిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపానుపసంహారేత్యేవ్యాప్తిః తాదృశజ్ఞానస్యాన్వయవ్యాప్తిజ్ఞానే ॥ నిరుక్తి

విరోధిత్వవ్యాప్తిస్తద్భావానవగాహితయా వృత్తిత్వేన వ్యాప్తిజ్ఞానవిరోధి [illegible] మానాభావాదతతి [illegible] వ్యాప్తిత్వేతి అన్వయతః అన్వయ

నిరూపితాప్రకృతహేతునిష్ఠాప్రకృతసాధ్యనిరూపితేతి యావత్ సామానాధికరణ్యాభావవత్త్వే [illegible] అన్వయవ్యతిరేక [illegible] సామానాధికరణ్యరూపా

౨౪ నానావిధత్వే [illegible] అతో [illegible] భావాదికల్పే వ్యాప్తిజ్ఞానే [illegible] ప్రతిబంధకజ్ఞానస్య వ్యాపకతాజ్ఞానే సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వాదిజ్ఞా

నస్య [illegible] భావానవగాహితయా విరోధిత్వేపి న క్షతిః [illegible] వృత్తిత్వే [illegible] నిరూపితసాధ్యాభావవ్యాపక [illegible] ప్రతియోగివ్యధికరణా [illegible]

[illegible] వ్యాప్తిపదేన వివక్షణీయం [illegible] తత్ర వ్యాప్తిప్రకారకతా నిరూపిత [illegible] హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతా ప్రతియోగివ్యధికరణాభావ [illegible]

నివేశనీయ ఇతి భావః ॥ నను నవ్యమతే [illegible] పర్యాప్తావచ్ఛేదక [illegible] విశిష్ట [illegible] విశిష్టవైశిష్ట్యావగాహిత్వమేవా

ప్రసిద్ధమితి [illegible] లక్షణానన్వయ [illegible] గాహిత్వ [illegible] నిర్వహ్నిమత్ [illegible] జ్ఞాయ

తామిత్యాద్యాశంక్య [illegible] విరోధివిషయతా ప్రయుక్తత్వనివేశనప్రయోజనమాహ [illegible] విరోధివిషయతా ప్రయు

క్తత్వనివేశనే [illegible] నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాన్ [illegible] వ్యాప్తిః [illegible] విరోధివిషయకతా [illegible]

ప్రకారతా నిరూపకత్వం

దితి: ఏవం సాధ్యనిష్ఠ వ్యాప్తిరంతరస్య న విశేషణ విశేషణ మవశ్యం నైవేరోధిత్వాదుక్తా ధ్యవసాయిత్వా ధ్యవసాయ్యవ్యేశి ప్రధ్వస్తా
ధ్యవసాయ ధ్వనిరసాపి తద్వ్యాప్తి విశిష్టతా ధ్యవసాయస్య తు వ్యాప్తి ప్రత్యక్షగా హేతో: సాధ్య సంశయ ద్విషంశయశ్చ ప్రాగేవ విశేషా
త్ సాధ్యసంతరానుమితి సామగ్ర్యా నిష్ఠతా ధ్యవసాయ్య ఉభయోర్భావప్రయోజక విరోధి విషయతాకత్వ విరహాత్ । తథా యత్ర వ్యాప్తితా ది విషయకత్వ
యోః పరాలంబనాత్మక ఘటాది నిష్ఠయోః సంశయ తజ్జన్య నిష్ఠతా ధ్యవసాయోర్భావవత్వస్య తత్ జ్ఞానీయ విరోధి విషయతా ప్రయు
క్తత్వే ఘటాది నిష్ఠయోర్ద్వయోర్హేతో ర్త్తరానుమితి సామగ్ర్యాం తద్గత సమూహాలంబనాత్మక ఘటాది నిష్ఠయోర్ద్వయోర్హేతోత్తరా
నుమితే విరోధి విషయతా ప్రయుక్తోభయోర్భావవత్వ విరహాన్నాతి వ్యాప్తిరితి భావ: ప్రయోజ్య ప్రయోజక భావశ్చానయోరనుభవ సిద్ధ ఇ
త్యరూపసంబంధ విశేష: । విరోధి పదప్రయోజనమాహ అవచ్ఛిత । అత్ర అనుమితావపీతి నక్షత్రి: తద్విరోధ్య విషయక త్వాదిత్యనుష
క్తతే నక్షత్రి: న సాధ్యవత్వేతి వ్యాప్తి: విరోధి విషయతా పదేన తాధ్యవసాయోర్భావప్రయోజనితావచ్ఛేదకేరోపా యద్ధ్యాపావచ్ఛిన్నాంశే
యద్ధ్యాపావచ్ఛిన్న త్వేశి ప్రధ్వస్తానా హేతుం నివిష్టం తద్ధ్యాపావచ్ఛిన్న విషయతాన రూపితత్ తద్ధ్యాపావచ్ఛిన్నాభావత ద్వ్యవచ్ఛిన్నతర విషయతా
యో: సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతా నిరూపిత తద్వ్యక్తితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతాన్య విషయతా యత్రాపి విశిష్టత [illegible] భావ:
న చ విషయ న్యాయ సాధనాయాం సాధ్యనిష్ఠయోః సంతశంస యోః పరాలంబనానుమితౌ తాధ్యవసాయోర్భావాః పరావృత్తి విషయతా తత్ప్రస
ంగయ్య నాప్తి । ఏవం పక్షే సాధ్యనిష్ఠయోత్తరంతద ప్రతిరాత్ విషయక సాధ్య విధేయతానుమితేరనుపాయ్యదేవి పక్షాంశే సాధ్యాంశే వా అధి [illegible]

ంకైరంగా నాయనా న్యాయ సంగ్రహే

సర్వేంద్ర సంస్కృత సంగ్రహ శ్రీ వికాస్తు

పా॥౫౮౧ కావగాహిన్యా అనుమితేః సాధ్యధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నపర్వతత్వావచ్ఛిన్నధర్మితాకాన్వయబోధకానుమితేః సాధ్యావచ్ఛిన్నపక్షవిధేయ ౧॥ నిరుక్తి

కాయాం వా అనుమితేరుత్పత్త్యాప్రతిబంధకతాభావాత్ సత్ప్రతిపక్షేనాతిప్రసంగప్రసక్తిరితి వాచ్యం యత్ర పక్షాదయః ఘటాబలాత్ సన్ తదంతా

వృత్తానుమితిః కదాపి న జాతా తత్రైవాతివ్యాప్తిస్సంభవాత్॥ ద్వితీయకల్పే విషయితామాత్రం నివేశ్యం న తు విరోధివిషయితాపర్యంతమిత్యాశయేన

—౨౫ సాహమోమనసి జ్ఞానైతి సాధ్యనిశ్చయస్యైతద్వాదిః మెయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదివారణాయ యథాశ్రుతే విశిష్టాంతరాఘటిత తత్త్వనివేశే ఉపదర్శితవ్య

భిచారాదిఘటితబాధాదావవ్యాప్తిరితి విశిష్టాంతరవిషయితాప్రతియోగిత్వస్య విషయితాప్రతియోగితావచ్ఛేదకాంభయోభావప్రతియోగికాభావా

ధికరణతాకత్వరూపం తాదృశవిశేషణానివేశ్యం మెయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదివిషయితాప్రతియోగిన్యాయాం విశిష్టోభయాభావప్రతియోగికత్వా

త్తాదృశవశాహిలాపాభావవత్త్వాయాః శుద్ధవ్యభిచారాదివిషయితాప్రతియోగిత్వనియమేన నమెయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావిశిష్టాంతరవిషయితా

ప్రతియోగిత్వస్య విషయితాప్రతియోగిత్వనిరూపితోభయాభావప్రతియోగికాభావాధికరణతాకత్వవిరహేణాతిప్రసంగః। ఉపదర్శితవ్యభిచారాదిఘటి

తబాధాదివిషయితాప్రతియోగిన్యాయాః పక్షే సాధ్యవత్తాపతిత్వబాధాధికరణతాయాస్తద్ఘటకవ్యభిచారాదివిషయితాప్రతియోగి

త్వేన తత్సంగ్రహః। నను విశిష్టపక్షే విశిష్టసాధ్యవత్తాగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకాయాస్తాదృశబాధాదివిషయతాయాం తః పా తివ్యభిచారా

౬ (ప్రతిబంధకత్వస్యాద్గాంహిక్షేంపావత్త్వా యాం వ్యక్షతత్త్వాత్ తత్ర యత్ర విశిష్టైకజ్ఞానాదివిషయితాః

దివిషయితాయాం అపి తాదృశబాధాదివిషయితాప్రయోజ్యాయాం విశిష్టపక్షేవిశిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహితాదృశభావాధికరణతాయాం ప్రే
యోజకతయాం తాదృశబాధాదిదుస్సంగ్రహణాచ ప్రాచ్యం యత్కించి ద్విశిష్టాంతరవిషయితాత్వ వ్యాపకరూపావచ్ఛిన్న ప్రయోజ్యత్వనివేశనతత్స
ంగ్రహసంభవాత్॥ వ్యభిచారాదివిషయితాయాః బాధాదివిషయితాంతఃపాతివిషయితామాత్రవృత్తిరూపేణైవ ఉపదర్శితసాధ్యవత్త్వాగ్రహ
ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతయా తన్నైవరూపేణ తాదృశసాధ్యవగాహిత్వే విరహవత్త్వాప్రయోజకత్వేఽపి తాదృశస్వరూపస్య బాధాదివిషయి
తాం సంతఃపాతి వ్యభిచారాదివిషయితాసాధారణ్యా వ్యభిచారాదిరూపవిశిష్టవిషయితాత్వవ్యాపకత్వాత్ తద్వ్యాపకరూపావచ్ఛిన్న ప్రయోజ్యా
త్వస్య బత్తే బాధాదివిషయితాయాం మానరూపేణ వ్యాప్తైర్దిగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాతద్రూపేణానుక్తవిషయితాత్వవ్యాపకేన రూప
త్వవిశిష్టవ్యభిచారాదివిషయితాంతఃపాతివ్యభిచారాదివిషయితాయాః ప్రయోజ్యత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదివిశిష్టవిషయితాప్రయోజ్యవ్యాప్తేర్వ
వగాహిత్వస్యాభావవత్త్వాయాం నియమతస్సప్రయోజకత్వాన్నాతిప్రసంగ ఇవాశంకః బాధసత్ప్రతిపక్షాదివిషయకజ్ఞానస్య నానావిధబాధాదివి
షయకజ్ఞానస్య [illegible] నంతరం జాతాయాం షష్ఠో ద్వసమితాబాధాదివిషయితాప్రయోజ్యాయాం అభావాధికరణతాత స్త్వాః విశిష్టాం
తరవిషయితాప్రయోజ్యత్వే విశ్వపూర్వవృత్తిజ్ఞానీయవిరోధివిషయితాయాం యవత్సనిష్ఠప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకాభావాధికరణతాప్రయోజక

ಜ್ಞಯಾಯಾಃ ಪ್ರಕಾರತಾವಚ್ಛಿನ್ನವೃತ್ತಿತ್ವಾಭಾವಾದಿ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರತಿಯೋಗ್ಯವೃತ್ತಿತ್ವಂ ತು ವಿಷಯತಾ ವ್ಯಾಪಕರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನಾ ೭೫
ವರ್ತಿತ್ರ

ಗ।ಸ।ಹಾ। ತತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತೇ ಕೈಲಿಧೂಬಾಧಾದಿಜ್ಞಾನಾನಂತರಜ್ಞಾತಜ್ಞಾನೀಯ ತತ್ತದ್ವಾಧಾದಿವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗ್ಯವಗಾಹಿತಾದೃಶಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾ ತತ್ತ್ವಾಃ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರವಿ ।।ನಿರುಕ್ತಿ।।
ಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗ್ಯಪ್ರತೀಯಮಾನಬಾಧಾದ್ಯಾಲಕ್ಷಣಸಮನ್ವಯಃ ವಹ್ನಿಭಾವಾದಿಘಟಿತಬಾಧಾದಿವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗ್ಯಾಯಾಂ ಧೀತಿ ನಿರುಕ್ತೋಭಯಾಭಾವಾ
ಧಿಕರಣತಾಯಾಃ ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವೇ ವ್ಯವಗಾಹಿತಾ ವಿರಹಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವೇನ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರವಿಷಯತಾವ್ಯಾಪಕರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನತಾದೃಶಬಾಧಾದಿವಿಷಯ
೨೭ ತಾಂ ತತ್ಪೂರ್ವತವೃತ್ತಿಭಾವಾದಿವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವೇನ ನಿಯಮಾಂತರ್ಭಾವಯ ತಾದೃಶೋಭಯಾಭಾವಪ್ರತಿಯೋಗಿತಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಪರ್ಯಂತನಿವೇಶಃ।
ತಥಾ ಸತಿ ದರ್ಶಿತೋಭಯಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿಕಸಾಧ್ಯಾದಿಮತ್ತಾವಗಾಹಿತಾದೃಶಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಯಾಂ ಉಕ್ತರೂಪಾವಚ್ಛಿನ್ನವಹ್ನಿಭಾವಾದಿವಿಷ।
ಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವೇನ ತಾದೃಶಬಾಧಾದೇಃ ಸತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷೇ ಬಾಧಾದಿವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವಸಾಧ್ಯಾದಿಮತ್ತಾವಗಾಹಿತ್ವವಿರಹಸ್ಯ ಸತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾದಿರೂಪವಿ।
ಶಿಷ್ಟಾಂತರವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವನಿಯಮಾದಸಂಭವಃ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯುಭಯಾಭಾವಪ್ರತಿಯೋಗಿತಾಭಾವೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂತರವಿಷಯತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವಮನಿವೇಶ್ಯ ತಾ
ದೃಶಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಯಾಂ ತನ್ನಿವೇಶಃ ತಥಾ ಸತ್ಯಧಿಕರಣತಾಯಾ ಅಧಿಕರಣತಾಘಟಿತೇನ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ತ್ವಯಾ ವ್ಯಾಪ್ಯಪೂರ್ವವೃತ್ತಿಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕಧ
ರ್ಮ್ಯೈವ ತದುತ್ತರೋತ್ಪನ್ನಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಪ್ರತಿಬಧ್ಯತಾವಚ್ಛೇದಕಧರ್ಮಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಪ್ರತಿಯೋಗಿಕತ್ವೇನೈವ ಬಾಧಾದಿನಿಷ್ಠಾಯಾಂ ನಂತರೋತ್ಪನ್ನಾನುಮಿತಿನಿ
ಷ್ಠಸಾಧ್ಯಾದಿಮತ್ತಾವಗಾಹಿತಾದೃಶಾಭಾವಾಧಿಕರಣತಾಯಾಂ ಸತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾನ್ಯತಾದೃಶಬಾಧಾದಿವಿಷಯತಾಯಾ ಅಪ್ರತಿಯೋಗಿಕತ್ವೇನ ಸಾಮಂಜಸ್ಯೇऽಪಿ ಅತ್ರೈತಾ

ధృశేఽభయాభావే ధూమవితలక్షణకకణాదికేవలనిర్వహ్నిత్వాదివత్త్వతావచ్ఛేదకవహ్న్యాదిసాధ్యకస్థలీయనిర్వహ్నినిష్ఠవహ్న్యభావాదిరూపబాధాదిదో-
షేణావ్యాప్తిః। తాదృశబాధాదిజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతయా తదంశేఽబోధవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతయా తథావిధోభయాభావో
ప్యయోగ్యకత్వాత్ తస్య దోషత్వానుపగమే తత్ర హేతౌ దుష్టత్వవ్యవహారానుపపత్తేః ఇష్టాపత్తౌ చ నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదావపి తే-
ష్వం భవేన్నైతాదృశప్రయోజకత్వాత్ నను తత్రాభావవాన్ వహ్నిమానిత్యనాహార్యజ్ఞానస్య ప్రతిబధ్యతయా తత్ర ప్రతిబంధకీభూతం తదభావవత్తా నిర్వహ్నిరిత్యా-
దిజ్ఞానవిషయ ఏవ దోష ఇతి వాచ్యం అభావవత్త్వసామానాధికరణ్యేన నిర్వహ్నిత్వప్రకారక[illegible]వహ్నిమత్త్వప్రకారకవిరోధిత్వాత్ అభావవ-
త్త్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యాదిమత్త్వగ్రహవిరోధిత్వే తాదృశవహ్న్యాదిమత్తావగాహిత్వస్య వహ్న్యభావాదిమత్త్వ[illegible]పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే సాధ్యవైశి-
ష్ట్యావగాహిత్వాత్ పక్షతయా తదవచ్ఛిన్ననిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాయాస్తథావిధోభయాభావాప్రయోజకత్వాత్ తద్విష-
యస్య దోషత్వానుపపత్తేః అభావవత్త్వావచ్ఛేదేన నిర్వహ్నిత్వప్రకారకత్వరూపతయా తద్విషయం విశిష్టస్యావాప్యసిద్ధేః ఏవం వహ్నిమాన్నిర్వహ్ని-
రిత్యాదిస్థలీయదోషేనతరామవ్యాప్తిః వహ్నిమన్నిష్ఠవహ్నిమత్త్వాదికేవలతద్దోషత్వసంభవాత్ తద్విషయకజ్ఞానస్య స్వాతికపి ప్రతిబంధకతాయా-
నాత్ ఏవం చ తత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదౌ పర్వతత్వాదిసామానాధికరణ్యేన వహ్న్యభావాదిమత్త్వస్య పక్షతావచ్ఛేదకతావత్త్వప
షట

?రం రప్యప్రద్విత ంయప ంక్షిప ర్వాం తః క్షుంధవితా ప్రుశ స్యవిగా తగధః

౧.క.౹సాగు రూప్యన్యనిష్ఠప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకధర్మాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వేనైవబాధాదినిశ్చయానంతరంతత్త్వనుమితినిష్ఠసాధ్యాదిమత్త్వావగా ౧.౯రుక్షి౹
హిత్వాభావాధికరణతాయాంసత్ప్రతిపక్షసాధ్యవ్యాప్యవిశబాధాదివిషయతాయా అప్రయోజకత్వేనాసామంజస్యాత్। అపేక్షితాదృశయోరభావఘటితలక్షణం
కే౧ కరణేపికేవలనిర్వహ్నిత్వాదివచ్ఛిన్నతావచ్ఛేదక వహ్న్యాదిసాధ్యకస్థలీయనిర్వహ్నినిష్ఠవహ్న్యభావాదిరూపబాధాదిదోషేఽతివ్యాప్తిః। తాదృశబాధాదిజ్ఞాన
౨౨ స్యప్రతిబంధకతయాతదీయవిరోధివిషయతాయాః ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతయా వ్యాధివిధటితయోరభావాప్రయోజకత్వాత్। తస్య దోషత్వా
నుపగమే తస్యహేతోర్దుష్టత్వవ్యవహారానుపపత్తేః ఇష్టాపత్తౌ న నిర్వహ్నిః పర్వ [redacted] తోవహ్నిమానిత్యాదావపితత్సంభవేనైతాదృశత్రయాణామైక్య
ల్యాత్। న చ తత్రాభావవాన్వహ్నిమానిత్యనాహార్యజ్ఞానస్య ప్రసిద్ధ్యా తత్ప్రతిబంధకీభూతస్యాభావవాన్నిర్వహ్నిరిత్యాదిజ్ఞానస్య విషయ ఏవ దోష ఇతి
వాచ్యం। అభావవత్త్వసామానాధికరణ్యేన నిర్వహ్నిత్వప్రకారకస్య తాదృశవహ్నిమత్త్వగ్రహవిరోధిత్వాత్ అభావవత్త్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యాదిమత్త్వాగ్రహవిరో
ధిత్వేపి తాదృశవహ్న్యాదిమత్త్వావగాహిత్వేన వహ్న్యభావాదిమత్త్వరూపపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వవ్యాపకతయా తదవచ్ఛిన్ననిరూ
పితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాస్తథావిధఘటితయోరభావాప్రయోజకత్వాత్ తద్విషయస్య దోషత్వానుపపత్తేః। అభావవత్త్వావచ్ఛేదేన నిర్వ
హ్నిత్వప్రకారకస్య చ తథా రూపతయా తద్విషయవిశిష్టస్యాప్రసక్తేః। ఏవం వహ్నిమాన్ నిర్వహ్నిరిత్యాదిస్థలీయదోషే నతరామవ్యాప్తిః వహ్నిమన్నిష్ఠ

వహ్నిమత్త్వాదేకైకత్ర దోషత్వసంభవాత్ తద్విషయకజ్ఞానస్య వక్ష్యే ఇదపి ప్రతిబంధకత్వాయోగాత్ ఏవం యత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమా-
నిత్యాదౌ పర్వతత్వాదిసామానాధికరణ్యేన వహ్న్యభావవత్త్వస్య పక్షతావచ్ఛేదకఘటకతా తత్ర పర్వతత్వాదిసామానాధికరణ్యేన వహ్న్యాదిమత్త్వం
న దోషః విశిష్టపక్షగ్రహస్య విరోధిత్వేనాశ్రయాసిద్ధ్యాదిరూపతానుపపత్తేః ఉక్తరీత్యా తల్లక్షణేనాక్రాంతత్వాచ్చ పర్వతత్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యాది
మత్త్వం నాప్రసిద్ధం వహ్నిశూన్యపర్వతాదేరపి సత్త్వాత్ నాపి పర్వతత్వాదిసామానాధికరణ్యేన నిర్వహ్నిః పర్వతత్వావచ్ఛేదేన వా వహ్న్యభావాదిమత్త్వ
రూపబాధాదిదోషః తజ్జ్ఞానస్య పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వే వ్యాపకవిషయితాఘటితధర్మావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతయా త
త్రలక్షణాగమనాయోగాత్ నాపి పర్వతత్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యభావాదిమత్త్వం అప్రసిద్ధత్వాదితి తత్రాపి దోషః యత్తు ప్రయుక్తత్వం వ్యాపకత్వం యద్విష
యకనిశ్చయనిష్ఠవిరోధివిషయితాయాః ఉభయాభావవ్యాప్యత్వం స్వాశ్రయతాదృశనిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితిత్వసంబంధేన తా
దృశసంబంధతాభావ్యాప్యైవ తదుత్తరమనుమితావిత్యుక్తం ఏవం చ విరోధివిషయక యద్విషయకనిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితిత్వవ్యాపకస్తాదృ
శోభయాభావ ఇతి ఫలితం ఏతేన నిర్వహ్నిర్నిర్వహ్నిమానిత్యాదిస్థలే తయోర్బాధాదివిషయితాయాః స్వరూపసంబంధరూపోభయాభా
వప్రయోజకత్వసంభవేపి నిరుక్తోభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసౌకర్యాయ యద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యక యద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వం

౧౫౮౹ శివిష్టం తద్వ్యాప్యం వహ్నిన్నవిశేష్యకతద్వ్యాప్యవహ్నిత్వాభావవత్తద్వ్యావృత్త్యన్యతరప్రకారకత్వస్యైవ విరోధివిషయితాఘటితయా తత్ర తత్స్వాంశే సుసమవ్య ॥నిరుక్త
రయమేవ తాదృశప్రయోజకత్వస్యానివేశాత్ నైవం తత్ర వహ్నిమాత్రే ఇతి వ్యాప్తిదుర్వారైవ తాదృశబోధ్యాభావస్య విరోధివిషయకసమూహా
లంబనరూపఘటాదివిషయకనిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితిప్రతిబంధకతాయా అక్షతత్వాదితి వాచ్యం విరోధివిషయితానతిరిక్తవృత్తిః యద్వి
౧౮ షయతా తత్తన్నిశ్చయస్య నిశ్చయాంతేన వివక్షితత్వాత్ ఘటాదివిషయితాయాస్తత్ర నిరుక్తవిరోధివిషయితానతిరిక్తవృత్తిత్వవిరహాత్ నైవం
విరోధివిషయితానతిరిక్తవృత్తిర్యద్విషయితా తత్త్వమిత్యత్రావశ్యమేవ సామంజస్యే విశేషపైరయుక్తమితి వాచ్యం యత్ర పర్వతత్వాదిసామానాధి
కరణ్యేన వహ్న్యాదేస్సిద్ధతా తత్ర పర్వతత్వాదిసామానాధికరణ్యేన వహ్న్యభావాదిమత్త్వస్య విషయితాయాః నిరుక్తవిరోధివిషయితానతిరిక్తవృత్తితయా
తత్రాతివ్యాప్తివారకతయా విశేషణార్థస్యాత్ తదుపాదానే తాదృశవహ్న్యభావాదిమత్త్వవిషయకనిశ్చయాదనంతరం పర్వతత్వావచ్ఛిన్నసామానాధికరణ్యేన వహ్నిత్వేను
మిత్యుత్పత్తేరానుమితౌ తదావిరోధ్యయుగస్యేతి వ్యాప్త్యునవకాశాత్ ఇతి తత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానోత్తరం పర్వతత్వాదిసామా
నాధికరణ్యేన వహ్న్యభావాదేః పక్షతావచ్ఛేదకఘటితత్వాత్ తత్ర పర్వతత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్న్యాదిమత్త్వస్య విశిష్టపక్షప్రకారక విరోధిత్వాద్యారణా స
త్త్వానాత్మకస్య హేత్వాభాసాంతరత్వాభయేనాసంభవదోషాభావస్య నిరుక్తవిరోధివిషయితానతిరిక్తవృత్తివిషయితాకతయా ఇతి వ్యాప్తేః తాదృశబోధయో

భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకగర్భే యద్రూపవిశిష్టే యేన సంబంధేన యద్రూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యావగాహిత్వం నివేశ్యతే తద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యక తత్సంసర్గక తద్రూ
ప్రే పావచ్ఛిన్నప్రకారకానుమితిత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకరూపవిరోధిత్వస్య విషయితాయాం నివేశే తు శేషవైయర్థ్యం ఉక్తరీత్యా నివహ్ని
వహ్నిమాన్ నిత్యాది స్థలీయ దోషః । వ్యాప్తిత్వేన యత్ర పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే నిరుక్తసంబంధేన తు వైశిష్ట్యావగాహి నిశ్చయో వృత్తివిషయితైవ విరోధివిషయితాపదా
ర్థః తథా చ యన్నిరూపిత తాదృశ విషయతాశాలి నిశ్చయోత్తరానుమితిత్వవ్యాపకః ఉభయోర్భావస్త్వమితి సముదాయార్థః నిశ్చయత్వంచ విశేషణం విశేష్య
తావచ్ఛేదకభావానాపన్నవిరోధికోటిత్వప్రకారకత్వేన ధర్మివిశేష్యజ్ఞానాన్యజ్ఞానత్వం కోటిద్వయే విశేషణం విశేష్యతావచ్ఛేదకభావానాపన్నత్వనివేశాన్నిర్వహ్నిః
పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యాదౌ పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే సాధ్యాదివైశిష్ట్యగ్రహస్య ఏకత్ర విరోధిత్వ యత్ప్రకారకత్వేన యేనాపి న తాదృశవైశిష్ట్యావగాహి నిశ్చయాప్రసిద్ధిః ।
యదీయవిషయితా తాదృశనిశ్చయోత్పత్తిస్తత్త్వమిత్యేతావతి కృతే హ్రదో వహ్నివ్యాప్యధూమవానిత్యాదౌ హ్రదాదినిష్ఠ వహ్న్యభావాదిమత్త్వే ఇతి వ్యాప్తేః వహ్న్యా
ది వ్యాప్యవత్తానిశ్చయస్యాపి వహ్న్యాదినిశ్చయవత్త్వాత్ సహభావేన వహ్న్యభావాదిగ్రహవిరోధిత్వాద్వహ్న్యభావాదిమత్త్వవిషయితాయాం ~~వహ్నివ్యాప్యవత్త్వ~~ ఇదం తాదృశ ని
శ్చయోత్పత్తిత్వాదితి నశేషవైయర్థ్యమితి తదపి న వహ్నివ్యాప్యవాన్ వహ్నివ్యాప్యవ్యాప్యవాన్ హ్రదో వహ్న్యభావవానిత్యాదౌ తాదృశాకారజ్ఞానోపగమేన వహ్న్యభావాది
మత్త్వవిషయితాయాం వహ్నివ్యాప్యవ్యాప్తిమత్త్వనిశ్చయవృత్తితయోక్తాతివ్యాప్తేః నవకాశే నశేషసార్థక్యానుపపత్తేః వహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్యవాన్ హ్రదో వహ్న్యభా

ఏవాంనిశ్చితాత్పర్యశాల్యపక్షసాధ్యాదివైశిష్ట్యనిశ్చయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకమనిత్యాదిస్థలీయబాధాదివిషయితాసత్త్వేనాసంభవప్రసంగాన్నవహ్న్యాదిరూపధర్మితా ॥ నిరుక్తి
వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవహ్న్యభావాదివిశేషితప్రత్యక్షాదినిరూపితవిషయితాయాః సాధ్యాదినిశ్చయవృత్తిత్వేపి ఘటాదినిరూపితాయా అపి దోషవిషయితా
వచ్ఛిన్నాయా విషయితాయాః సాధ్యాదినిశ్చయావృత్తితయా ఘటాదావుదాసీనే అతివ్యాప్తివారణీయ యాదృశవిశిష్టవిషయితాసామాన్యం తాదృశ
నిశ్చయావృత్తితాదృశవిశిష్టనిరూపితవిషయితాయా ఏవ విరోధివిషయతేత్యనేన వివక్షణీయత్వయా అప్రతీకారాత్ తత్సామాన్యవృత్తి యదీయవిషయితా
సామాన్యం తాదృశనిశ్చయావృత్తితదీయవిషయితాయా వివక్షణేన నిర్వాహేపి విరోధియద్విషయితాశాలినిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే ప్రత్యయోర్వ
త్తితేతి ఇష్టనభిధానాద యద్విషయకనిశ్చయస్యోత్పత్తౌ దివస్రాభిధానప్రసంగః సారతి విరుద్ధతాపదితి [illegible]న విషయితాయా ఉభయాభావప్రయోజకత్వం
తాదృశోభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపవిశిష్టాయేన సంబంధేన యద్రూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యావగాహిత్వఘటితం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యకత్వం
సనిహితద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వవిశేషితేనానుమితిత్వేనానాహార్యలౌకికసన్నికర్షాజన్యజ్ఞానత్వేన వావచ్ఛిన్నాయాః ప్రతిబధ్యతాయా తన్నిరూపితప్రతిబంధతా
వచ్ఛేదకత్వం ఏవం చ యాదృశవిశిష్టవిషయితానిరుక్తతథావిరోధ్యభావప్రయోజకతాశ్రయః తాదృశత్వమేవ లక్షణం విషయితాపదే విరోధితాపదే సార్థకం సంక్షేపః।
రూపం భ్రమమాత్రమేవ తర్హ్యలపి తమన్యనాదేయమేవ న నిర్వహ్నిర్వహ్నిమానిత్యాదిస్థలీయదోషస్యాప్యుక్తాదుష్ప్రయత్నాత్ అత్ర[illegible]కల్యాదిత్వం తాత్రిమతః।

ಲ್ಪ್ಯೇ ಇವಾತ್ರಾಪಿ ಕಲ್ಪ್ಯೇದಿತಿ ಚೇತ್ಸ್ವಾಂಶೇನ ಘಟಕಃ ನಿರ್ವಹ್ನಿರ್ವಹ್ನಿಮಾನಿತ್ಯಾದಿಸ್ಥಲೀಯದೋಷಾಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ತ್ರಿಮತಕಲ್ಪಕತ್ವೇದಿತ್ಯನೇನೈವಾತ್ರಾಪಿ ಕಲ್ಪ್ಯವದಂತ್ವೇನ
ನ ಸೂಚಿತತ್ವಾತ್ ನಿರ್ಧರ್ಶಿತಸ್ತು ಕೇಚಿದಿತ್ಯಾದಿಕಲ್ಪ ಏವ ಅತ ಏವ ಪಕ್ಷೇ ಪ್ರಕರ್ಷಬೋಧನಾಯ ಪ್ರಾಹುರಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪರೇ ತು ಧೂಮಾಭಾವಾದಿಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕಕವಹ್ನ್ಯಾದಿ
ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತಿ ತದ್ಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕಕವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿಮತ್ತಾಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತ್ವೇ ಕಲ್ಪನೇ ರಾಯ ಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕಭೇದೇನ ತದ್ದಕಲ್ಪನಪ್ರಯುಕ್ತ ಲಾಘವಾನುರೋಧೇನ ಧರ್ಮಿತಾ
ವಚ್ಛೇದಕಧರ್ಮಾನ್ ನಿವೇಶ್ಯ ನಾನಾರೂಪವಹ್ನ್ಯಾದಿವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿತ್ವವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿನಿಶ್ಚಯತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಸಮಾನಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತ್ಯೈವ ಪ್ರತಿಬಧ್ಯಪ್ರತಿಬಂಧಕಭಾವಃ
ಕಲ್ಪ್ಯತೇ ಏವಂ ಚ ತದ್ದೇಶೇ ನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಿಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿರೂಪಿತಪ್ರತಿಬಂಧಕತಾವಚ್ಛೇದಕಸಂಬಂಧಸ್ಯ ಉತ್ತರವರ್ತಿನಿಷ್ಠಂ ಪ್ರತಿಬಧ್ಯತಾವಚ್ಛೇದಕಸಂಬಂಧೇನ ತದ್ದೇಶಅ
ಸಂಬಂಧಿತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪ್ರಯೋಜಕತಯಾ ವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿಪ್ರಕಾರಕಜ್ಞಾನೀಯಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕತಾಖ್ಯವಿಷಯಿತಾ ಯಾಸ್ತು ಉತ್ತರೋತ್ಪನ್ನಾನಾಹಾರ್ಯವಹ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಕಾರಕಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕತ್ವವಿರಹಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ತತ್ವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿವಿಶಿಷ್ಟೇತರಸ್ಯಾದಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಾವಗಾಹಿತ್ವವಿರಹಸ್ಯ ವಹ್ನ್ಯಭಾವಾದಿಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕಕವಹ್ನ್ಯಭಾವಾ
ದಿಪ್ರಕಾರಕನಿಶ್ಚಯೀಯವಿಷಯತಾಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಮಕ್ಷತಮೇವೇತಿ ತಾದೃಶನಿಶ್ಚಯವಿಷಯಸ್ಯ ದೋಷತ್ವಮವ್ಯಾಹತಮೇವ [illegible] ಧರ್ಮಿತಾವಚ್ಛೇದಕನಿಷ್ಠಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತ್ಯಾ ವಿಪರೀತ
ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತ್ವೇ ನಿರ್ವಹ್ನಿವಿಶೇಷ್ಯಕವಹ್ನಿಜ್ಞಾನಂ ಜಾಯತಾಮಿತ್ಯಾಕಾರಕೇಚ್ಛಾಜನ್ಯಸ್ಯ ನಿರ್ವಹ್ನಿರ್ವಹ್ನಿಮಾನ್ ಧೂಮಾಭಾವವಾನ್ ಧೂಮವಾನಿತ್ಯಾದ್ಯಾಕಾರಕಾಹಾರ್ಯಜ್ಞಾ
ನಸ್ಯಾವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಬಧ್ಯತಾವಚ್ಛೇದಕಾನಾಕ್ರಾಂತತಯಾ ಧೂಮಾಭಾವವಾನ್ ವಹ್ನ್ಯಭಾವವಾನಿತ್ಯಾದಿನಿಶ್ಚಯಕಾಲೇ ತಥಾವಿಧೇಚ್ಛಾಸತ್ತ್ವೇ ಧೂಮಾಭಾವವಿಶಿಷ್ಟವಿಶೇಷ್ಯ

౧.శ.సా౧ కవచ్ఛిన్నజ్ఞానం జాయతామిత్యాద్యాకారకేచ్ఛాం వినైవ తాదృశజ్ఞానోత్పత్తిరితి వాచ్యం యతస్సామాన్యతో వహ్న్యాదిజ్ఞానేచ్ఛావిశిష్టాన్యత్వరూపమసాధా ౧.నిరుక్తి౪
రణత్వం న ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకకోటౌ నివేశనీయం కింత్వావశ్యకత్వజ్ఞానోపపత్త్యర్థం విశేష్యతానిష్ఠయత్ప్రవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వం తదవచ్ఛేదకతావచ్ఛేద
కత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్యాదిజ్ఞానేచ్ఛావిరహస్య యోస్సమ్యక్ వహితపూర్వక్షణే పక్షనిష్ఠాధికరణతాతద్విశిష్టధర్మితావచ్ఛేదకతాయా
ఏవ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధత్వముపేయతే తాదృశేచ్ఛావిరహస్య ప్రతిబంధకవిశేషణత్వమేవవా విశేషణతా విశేష్యధర్మితావచ్ఛేదకతాసంబంధఘ
టితసామానాధికరణ్యసంబంధేనోపనంతవ్యం అత్ర పక్షతాదృశాబాధా తాదృశేచ్ఛావిరహస్య సత్వాన్నానుత్పత్తిరధికమస్మద్గ్రంథానుసంధేయం వదం
తి నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదిస్థలే యదోషసంభావితకసాధ్యకప్రకారాంతరేణ లక్షణం వర్ణయంతాం కేషాంచిన్మతమాహ తాదృశపక్ష ఇతి పక్షతా
వచ్ఛేదకవిశిష్టపక్ష ఇత్యర్థః తాదృశసాధ్యేతి సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యేత్యర్థః తాదృశహేత్వితి హేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేత్విత్యర్థః జ్ఞానస్య విరో
ధివిషయకం యద్విషయకం జ్ఞానమితి యోజనా జ్ఞానం జ్ఞానసామాన్యం తేన ఘటాదివిషయకస్య కస్యచిత్ప్రమూపాలంబనస్య తాదృశజ్ఞానవిరోధిబాధా
దివిషయకత్వేపి నాతిప్రసంగః స్వవ్యాప్యవిషయకత్వవ్యాపకతాదృశవిరోధివిషయితాకధర్మవత్త్వమితి ఫలితోఽర్థః అత్ర చ విషయితా నిరూప్య
రూపసంబంధరూపతాదృశజ్ఞానవిషయవిషయకప్రత్యక్షప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాఘటకతాదృశజ్ఞానవిరోధిత్వమేవ నివేశనీయం న తు విషయని

దగ్రాహ్యా ద్యాసీన పదార్థ విషయక సమూహాలంబనాత్మక పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యక సాధ్యత వ్యాప్య హేతు ప్రకారక జ్ఞాన విషయ విషయక ఘటవద్భూతలాది

త్త నిర్వాహ్యతా దృశ జ్ఞాన విరోధిత్వం తత్స్వలక్షణత్వం చ విశేష వైయర్థ్య ప్రసంగాత్ అత్ర న విషయ నిష్ఠ నిర్వాహ్యతా దృశ జ్ఞాన విరోధిత్వస్వ

త దపేక్ష యోరుభయోర్విషయతయోర్దేవాహుః తాదృశ జ్ఞాన విరోధిత్వమేవ తి తాదృశ జ్ఞాన విరోధిత్వం యది తాదృశ జ్ఞాన ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక సర్వవచ్ఛిన్న

విషయితాక ధర్మవత్వం తదా పూర్వ నిరుక్త యథాశ్రుత మూలార్థ ఏవ పర్వతో నాగ్నిమాన్ వహ్ని శూన్యః పర్వతో వహ్నిమాని త్యాదిస్థలీయ దోషాభావ వ్యాప్తితాద

వస్థమితి తత్ర వ్యాప్తిత జ్ఞాన విరోధిత్వం ఇతి తద్విషయ విషయక ఇతి తథా నానిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాని త్యాదౌ తాదృశ జ్ఞాన విరోధి జ్ఞానా ప్రసి

ద్ధావపి తద్విషయ విషయకత్వ నిర్వహ్నిః పర్వత ఇత్యాది జ్ఞానస్య ప్రతిబంధకం యద్వహ్నిమాన్ పర్వత ఇత్యాది జ్ఞానం తద్విషయతా మాదాయైవ

వహ్నిమత్పర్వతాది రూప తత్స్థలీయాశ్రయాసిద్ధ్యాదౌ లక్షణ సమన్వయః ఘటవద్భూతలాది జ్ఞాన ప్రతిబంధక జ్ఞాన విషయ ఘటాభావవద్భూ

తలాదావతివ్యాప్తి వారణాయ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యక సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్ట సాధ్యత నిరూపిత వ్యాప్తి విశిష్ట హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న హేతు ప్రకారక

వ్యా ప్రమాత్వ ప్రకారక విషయితా ఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక సర్వవచ్ఛిన్న విషయితాక ధర్మవత్వమేవ శాస్త్రదోషః ఘట

వద్భూతలాది విషయితాయాః స్వ దృశ ప్రమాత్వ వ్యాపకతావదితి ప్రసక్తిః వాచ్యం యతః పర్వతో వహ్నిమత్త్వ నరగాంహిసో నిర్వహ్నిః పర్వత ఇత్యా

దిజ్ఞానస్య యో వహ్ని ప్రకారకతా దృశ నిరూపితా నివహ్నితాద్విప్రకారకతా నిరూపిత పర్వతాది విషయితాస్తే వానాహార్యత్వ విశిష్టతయా వహ్నిమాన్ పర్వత్యాది తం౧

॥వ.॥సా.॥ జ్ఞానప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదికాంతస్యాత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాద్యాకారకాహార్యజ్ఞానసాధారణ్యే మానాభావాత్ తదాహార్యజ్ఞానసామగ్య్రాస్తాదృశ ॥నిరుక్త॥
౭౧ విషయితాప్రయోజకత్వసిద్ధేః విపరీతజ్ఞానాభావఘటితాయాస్తాదృశవిషయితాప్రయోజకానాహార్యజ్ఞానసామగ్య్రా ఆహార్యజ్ఞానాజనకత్వాత్
తాదృశగ్రహత్వవ్యాపకావహ్నిమత్త్వాదిప్రకారితానిరూపితాతాదృశపర్వతాదివిషయితాసంవలితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకేతి।నిర్వహ్నిత్వాదిప్రకారితానిరూపిత
పర్వతాదివిషయితాత్వేన నిర్వహ్నిః పర్వత ఇత్యాదిజ్ఞానీయవిషయతాపి తథావిధగ్రహత్వవ్యాపికేతి చేత్తర్హి విషయితాత్వాదినా ఘటవద్భూతలావాది
విషయితానామపి తద్వ్యాపకతయా బిడాలీనపదార్థవారణమశక్యమేవ మైవం యద్రూపావచ్ఛిన్నే యద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వతద్వ్యవచ్ఛిన్నం తాదృశగ్రహ
త్వవ్యాపకోభయద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యకతద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకగ్రహత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకసంవలితనిరూపితవిషయితాక
ధర్మవత్త్వస్య వివక్షణీయతయా సర్వేషాం సంగ్రహస్యాదితి దిక్। అత్ర సంక్షేపసమూహనా ఏకైవ విధితిఃసమ్యక్త్వయుక్త్యా నిర్వహ్నిర్వహ్నిమానిత్యాదిస్థలీయదోషసంగ్రహ
ణసంభవః।తథాచ దోషతాప్రత్యాసత్త్యా వహ్నిప్రకారకజ్ఞానం ప్రతి వహ్న్యభావప్రకారకజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతా మతేన నిర్వహ్నిర్వహ్నిమానిత్యాకారకజ్ఞానసమానవిష
యకానాహార్యవహ్నిమానిత్యాకారకజ్ఞానప్రతిబంధకతామాదాయ లక్షణసమన్వయ ఇతి వాచ్యం తాదృశమతాశ్రయణే పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదౌ వహ్న్యభావవ
త్త్వాదౌ దోషతాప్రసంగాత్ యాదృశేతిపదత్రయద్రూపావచ్ఛిన్నార్థకం తావదనావశ్యకమితి యత్ర యాదృశపక్షసాధ్యహేతుకస్థలే యాదృశదోషజ్ఞానస్య ప్ర

౨౮ పర్వతాన్యః పర్వతో వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ ఏకమాత్రదోషస్థలే గ్రాహ్యాభావవత్త్వప్రరూపఘటకాదిభేదేన విభిన్నాశ్రయాసిద్ధ్యాదీనాం అనుగమకరూపాభావాత్ తావ తద్భిన్నాన్యత్వలక్షణతాయాం అవశ్యకత్వేపి ౧

త్ప్రతిబధ్యజ్ఞానసంప్రసిద్ధ్యతి యథా నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నివి[illegible]శిష్టపర్వతాదిరూపాశ్రయాసిద్ధి ధూమాభావవిశిష్టనిర్వహ్నిపర్వతా

దిరూపవ్యర్థరూపాసిద్ధ్యాదీనాం జ్ఞానస్య తత్ర తాదృశదోషాణాం గ్రాహ్యాభావవత్త్వప్రరూపఘటకీభూతేన విశేషణావిశేష్యభేదేన విభిన్నానాం అనుగతేన విశిష్ట

పక్షే విశిష్టసాధనవైశిష్ట్యగ్రహావిరోధిత్వరూపాసిద్ధిత్వాదినైవ తావదన్యాన్యఘటకభేదే ప్రతియోగివిధయా నివేశః న తు వహ్నివిశిష్టపర్వతత్వనిధూమత్వవిశిష్టని

ర్వహ్నిపర్వతత్వాదినా ప్రయోజనవిరహాత్ యాదృశదోషవిషయకజ్ఞానస్య ప్రతిబధ్యజ్ఞానసమప్రసిద్ధం యథా తత్రైవ యస్య నిర్వహ్నిర్వహ్నిమానిత్యాదిస్థలే యస్య చ

బాధాదేర్జ్ఞానస్య తాదృశదోషాణాం అనుమిత్యాదివహ్న్యభావవిశిష్టనిర్వహ్నిత్వవహ్న్యభావవత్త్వవిశిష్టనిర్వహ్నిత్వనిర్వహ్నినిష్ఠవహ్న్యభావవత్త్వత్వాదినా అనను

గతరూపేణైవ నివేశః అత్ర చ విశిష్టభిన్నభిన్నత్వస్య శుద్ధవిశేష్యసాధారణతయా సర్వమాకాశవదిత్యాదావాకాశాభావవిశిష్టసర్వాదిరూపబాధాదిభిన్నత్వాప్ర

సిద్ధతయా తత్తద్విశిష్టనిరూపితవిషయితాన్యతమవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మవత్త్వమేవాభిమతం అయం చ ప్రకారో

యాదృశపక్షసాధ్యహేతుకస్థలే ఐక్యసమావేశలక్షణానామితరప్రసిద్ధిః తత్రైవాదరణీయః యత్ర తు తత్ప్రసిద్ధిస్తత్ర లాఘవాత్ యథాశ్రుతమూలలక్ష్యల

క్షణమేవ సంధేయః శబ్దాభేదస్య అకించిత్కరతాయాః స్వయమేవ వక్ష్యమాణత్వాదిత్యవధేయం యత్ర నాశ్రయాసిద్ధ్యాదిరేకవిధ ఏవ దోషః ప్రతిబధ్యజ్ఞానం

చ ప్రసిద్ధం మహానసత్వవాన్ పర్వతో వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ తత్ర విశిష్టపక్షగ్రహావిరోధితాదిరూపాశ్రయాసిద్ధిత్వాదేరేవ దోషసామాన్యలక్షణత్వ

ముఖితం న తు మహానసత్వాభావవిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్నతాదృశాభావవ్యాప్యవిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్నాదిభిన్నభిన్నత్వస్య నిరుక్తసమూహాలంబనానుమితివిరోధి
త్వస్య న సారవాదిత్యాశయేనాహ ఏకమాత్రదోషస్థలే ఇతి। ఏకవిధ ఏవ యత్ర దోషస్తత్ర తద్విషయకజ్ఞానప్రతిబధ్యజ్ఞానం తత్ర ప్రసిద్ధం తాదృశస్థలే ఇత్యర్థః తేన స్వా
వ్యాభావతద్వ్యాప్యభేదేన విశేష్యవిశేషణభావభేదేన చ సర్వత్ర దోషాణాం నానాత్వసంభవాత్ ఏకమాత్రదోషస్థలస్యాప్రసిద్ధత్వేఽపి న క్షతిః తథ్యం తాదృశత్వం నిరుక్తా
శ్రయాసిద్ధిత్వాదికమితి యావత్ ఇదముపలక్షణం యత్ర పరామర్శవిరోధినో వ్యభిచారవిరోధాసిద్ధయస్త్రయో దోషాః న తు బాధప్రతిరోధౌ పర్వతో వహ్ని
మాన్ ప్రమేయత్వాదిత్యాదౌ తత్ర పరామర్శవిరోధిత్వమేవ సామాన్యలక్షణం యత్ర చ బాధప్రతిరోధాసిద్ధయో దోషాః న తు వ్యభిచారవిరోధౌ హ్రదో వహ్నిమాన్ ధూ
మాత్ కాంచనమయహ్రదో వహ్నిమాన్ ధూమాత్ హ్రదః కాంచనమయవహ్నిమాన్ ధూమాత్ హ్రదో వహ్నిమాన్ కాంచనమయధూమాత్ ఇత్యాదౌ తత్ర విశిష్టపక్షే విశిష్టసా
ధ్యసాధనయోర్వైశిష్ట్యావగాహి యద్జ్ఞానం తద్విరోధిత్వమేవ త[illegible] ఏవం యత్ర వ్యభిచారాసిద్ధీ ఏవ దోషౌ కాంచనమయః పర్వతో ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ తత్ర
త్ర విశిష్టపక్షవిషయకవ్యాప్తివిశిష్టసాధనప్రకారకవిరోధిత్వాదికం తత్తద్వ్యభిచారిత్వం న సు తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నభిన్నభిన్నత్వరూపలక్షణం ఘటక తత్తద్ధర్మాణాం భాసాసిద్ధ
త్వయోరూహేత్వాభాససామాన్యే ఇతరభేదానుమాపకత్వేఽపి వ్యభిచారావారకతయా తదితరాంశవైయర్థ్యం మతత్రితయసాధారణసామాన్యాభావోఽతిరిక్త ఏవే
తి యోజనాయాం తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నభేదకూటావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకః। అతిరిక్తః తత్తద్ధర్మాతిరిక్తః తథా చ ధర్మిభేదాంశవైయర్థ్యం తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నభేదమా

త్రావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాన్యోన్యాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకే తత్తద్ధర్మస్వరూపత్వేన తాదృశభేదకూటావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితావచ్ఛేదకే వ్యాప్యానాం ధర్మాణాం సకలానామపేక్షయా తద్వ్యాప్యస్యైకస్యైవ భేదస్య లాఘవేన కల్పయితుం యుక్తత్వాదిత్యభిప్రాయః ఏతద్ద్వయదాశ్రితాభిప్రాయేణ తత్త
ద్ధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపితవిషయితాన్యత్వమవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నలక్షణత్వమధికం విశేషణతయా విశేషణసాధ్యమిత్యవధేయం నను హే
త్వాదిభేదేన లక్షణభేదే ప్రత్యేకోపస్థితేర్ధూమాదిత్వాద్విశిష్టతయ లక్షణస్య పంచవిధహేత్వాభాససాధారణ్యసంభవాత్తాదృశలక్షణాక్రాంతానాం పంచవిధత్వోపపత్త్యసం
గతిరిత్యత ఆహ పంచత్వే విభజ్య తేషాంక్తిస్వతి । పంచవిధత్వోపపత్తిరిత్యర్థః తత్సంభవస్థలమితి । యత్ర పంచానామేవ హేత్వాభాసానాం సంభవస్తేనారోహోపూర్వఘట తత్పదాదిత్యా
క్రాంతస్థలే య లక్షణాక్రాంతస్య పంచవిధత్వాభిప్రాయేణ తృతీయ నత్వేవం లక్షణస్య నను సమాప్తే ఇతరభేదానుమానే భాగాసిద్ధిరిత్యత ఆహ వ్యభిచారాదేరితి సాధ్యాదిభే
దనియంత్రితత్వాత్ సాధ్యాదిభేదనియంత్రితలక్ష్యతావచ్ఛేదకకత్వాత్ తత్తదాభాసలక్షణస్యైవ లక్ష్యతావచ్ఛేదకసత్త్వాన్న సమస్త భాగాసిద్ధిరితి భావః నన్వేవమప్యనుప
తోత్యసంభవాత్ నాయం ప్రకారః సాధీయానిత్యత ఆహ వ్యభిచారాదేరితి ఇదం పునరిహావధేయం తావదన్యతమత్వం ఇతరభేదానుమాపకమేవ న తు దోషపదప్రవృ
త్తినిమిత్తం తథా సతి నిర్వహ్నిత్వవిశిష్టవహ్నిసాధనే ధూమో దుష్ట ఇత్యాద్యాదుష్టపదస్య వ్యాప్యభావవిశిష్టనిర్వహ్నిత్వాదేర్వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నత్వమవదధర్మకతయా నిర్వ
హ్నిత్వవిశిష్టవహ్నిసాధనే ఇత్యాద్యేరనన్వితార్థకత్వప్రసంగాత్ అత్రేః జ్ఞాతస్యేహ తత్త్వే నిర్వహ్నిత్వాదివిశిష్టవిశేష్యకవహ్న్యనుమితిప్రయోజకత్వార్థకత్వసంభవా

॥ న.॥ సా.॥ త్ కింతు అభావప్రయోజకభ్రమాన్యవృత్తివిషయితానిరూపకత్వమేవ తథా ఉక్తస్థలే ప్రకారతాప్రకారతానిరూపితవ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితధూమత్వా ॥ నిరుక్తి ॥
వృవహ్నిప్రకారతాయామేవ సాధనపదార్థః ప్రకారతారూపసాధనపదార్థేఽపరసాధనపదార్థైకదేశే వ్యాప్తిప్రకారతానిరూపకప్రకారతాయాం చ
పక్షత్వం తదవచ్ఛేదకప్రతిపాదకపదస్య నిష్ఠత్వస్య స్వరూపసంబంధేన సాధనపదార్థైకప్రకారతాద్వయే సప్తమ్యంతార్థస్య అనవచ్ఛిన్నత్వాది విశిష్టవిశేష్యతాయాం ని
రూపితత్వసంబంధేనాన్వయః సాధనపదోత్తరసప్తమ్యా నిరూపకత్వం ద్విత్వం చార్థః నిరూపకత్వస్య నిరుక్తసాధనపదార్థయోర్ద్విత్వస్యాన్వయః తదన్వితనిరూ
౨౨ పకత్వస్య ద్విత్వాన్వయః ద్విత్వాన్వయితాదృశనిరూపకత్వయోర్దోషపదార్థఘటకాభావేఽన్వయః తథా చ నిర్వహ్నిత్వవిశిష్టవిశేష్యతానిరూపితవహ్ని
నిష్ఠప్రకారతానిరూపకత్వస్య తాదృశవిశేష్యతానిరూపితాయాం వహ్నిప్రకారతానిరూపితవ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితధూమత్వావృవహ్నిప్రకారతా
తన్నిరూపకత్వస్య చ ద్వయోరభావప్రయోజకభ్రమాన్యవృత్తివిషయితానిరూపకత్వానిత్యోరన్వయబోధః ప్రతిబంధకీభూతభ్రమవిషయితానిరూ
పకాభావాదిమత్త్వమాదాయ పర్వతో వహ్నిసాధనే ధూమో దుష్ట ఇత్యాదివాక్యప్రయోగవారణాయ విషయితాయాం భ్రమాన్యవృత్తిత్వం నివేశితం దో
షఘటకే తాదృశసాధ్యాభావాంశే దోషపదార్థాభావాత్తాదృశాయం దోష ఇత్యాదౌ చాన్యవిషయకనిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితినిష్ఠతాదృశకార్యతా
యాభావాధికరణతాప్రయోజకజ్ఞానాధికరణతాత్వవ్యాపకవిరోధివిషయితాప్రయోజ్యతాకధర్మ ఏవ దోషపదార్థ ఇతి దిక్ అసాధారణ్యౌ

స్య పక్షవృత్తిత్వేప్యసతి సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకస్య సత్ప్రతిపక్షస్యేవ పక్షనిష్ఠసాధ్యాభావవ్యాప్యవత్త్వరూపస్య బాధస్య విరోధివిషయక
తయా సాధ్యత్వాత్ జ్ఞానప్రతిబంధకత్వం నిర్వివాదమేవ ఏవం చ తద్జ్ఞానదశాయాం హేతౌ రనుమిత్యజనకత్వాత్ తద్బుద్ధేః ప్రతిబంధకత్వమావశ్యకం
ఇత్యేతాదృశయథాశ్రుతార్థపరస్య దశావిశేష ఇత్యాది మూలస్య అనుస్థితిః అన్యథాసాధారణ్య జ్ఞానప్రతిబంధకతాయా అపి వ్యవస్థాపయితుం
ముచితత్వాదతః తాదృశమూలస్యాన్యథావ్యాఖ్యాతుమవతారణికామాహ సవ్యభిచారేతదితి ఇత్యత్ర అసాధారణస్యైవ తత్త్వే తయా సాధారణ్యరూపదోష
ప్రకారకహేతువిశేష్యకత్వమవిషయయోస్సపక్షసాధ్యవదవృత్తిత్వాపత్తేః అవ్యాప్తిరితి తద్విషయకత్వస్యానిరుక్తానుమితిప్రతిబంధకతావిషయకజ్ఞాన
సాధారణ్యతయా తాదృశప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తిత్వాదితి భావః నన్వను కేవలం సపక్షసాధ్యవదవృత్తిత్వం న దోషః అపి తు సాధనవృత్తిత్వవిశిష్టం
తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వం తు న ప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తిత్వతల్లిహసవ్యేతి తత్రహేతౌ అసత్త్వాత్ అవృత్తేః సాధ్యవతి పక్షే హేతోః వృత్తేరతిరేకేః భా
తథా చ తాదృశవిశిష్టస్యాప్రసిద్ధ్యా తస్య దోషత్వాసంభవేన ప్రసిద్ధస్య విశిష్టసాధ్యవదవృత్తిత్వస్యైవ తత్ర దోషతాయా అవశ్యకత్వాదితి భావః అ
ప్రసిద్ధ్యప్రసిద్ధత్వాదావితి అసమవేతత్వాదావిత్యర్థః అసమవేతత్వస్య ధ్వంససాధారణతయా నిత్యత్వవ్యాప్యత్వాసంభవాత్ విశేష్యాంశనివేశః అపి
రనంతరమవ్యాప్తిరిత్యనుషజ్యతే తద్విషయకత్వస్య పక్షావిషయకజ్ఞానసాధారణతయా ప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తిత్వాదితి భావః నను కేవలం నిత్యత్వస్య